

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

AKTIVITY S VYUŽITÍM KONÍ A JEJICH PROVOZOVÁNÍ V ZAPSANÉM SPOLKU

RYZÁČEK

Diplomová práce

(bakalářská)

Autor: Lenka Chromčáková, Aplikované pohybové aktivity

Vedoucí práce: RNDr. Iva Dostálová, Ph.D.

Olomouc 2018

Jméno a příjmení autora: Lenka Chromčáková

Název diplomové práce: Aktivity s využitím koní v zapsaném spolku Ryzáček

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Vedoucí: RNDr. Iva Dostálová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Abstrakt: Předkládaná práce se zabývá trapeutickou metodou aktivity s využitím koní v zapsaném spolku Ryzáček. Představuji základní informace o této terapeutické metodě a jejím zařazení mezi obory hiporehabilitace. Ve druhé části práce jsou analyzována hiporehabilitační střediska a je poukázáno na postavení Ryzáčku mezi nimi. Zhodnocena byla ergonometrická opatření v zapsaném spolku Ryzáček v oblasti aktivit s využitím koní. Studie informuje o současném stavu a navrhuje optimalizaci podmínek pro možnosti dalšího rozvoje v zapsaném spolku Ryzáček.

Klíčová slova: kůň, hipoterapie, parajezdeckví, optimalizace, ergonomie, outdoorové aktivity

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Lenka Chromčáková

Title of the master thesis: Equine Assisted Learning in Ryzacek, z.s.

Department: Department of Adapted physical activities

Supervisor: RNDr. Iva Dostálová, Ph.D.

The year of presentation: 2018

Abstract: This work presents therapeutical method of activity when using horses in asocciation Ryzáček. It introduce basic information about this method and its integration into subjects of hippotherapy. In the second part of this work there are analysed hippotherapeutical centers and position of Ryzáček in between of them. We evaluate ergonomical arrangments in activities using the horses. Study informs about nowadays situation and suggest optimalization of requirements for further development in Ryzáček association.

Keywords: horse, hippotherapy, para-questrian, optimization, ergonomics, outdoor activites

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením RNDr. Ivy Dostálové, Ph.D., uvedla všechny literární a odborné zdroje a řídila se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci, dne 20.6.2018

.....

Lenka Chromčáková

Děkuji RNDr. Ivě Dostálové za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Dále děkuji členům týmu Ryzáček, z.s., za ochotu a vzřícnost při poskytování informací. V neposlední řadě děkuji rodině a přátelům, za fantastickou podporu.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	PŘEHLED POZNATKŮ	8
2.1	Hiporehabilitace.....	8
2.1.1	Hiporehabilitační tým	8
2.1.2	Hiporehabilitační jednotka.....	10
2.1.3	Indikace/kontraindikace hiporehabilitace	10
2.1.4	Hiporehabilitační kůň	11
2.1.5	Dělení hiporehabilitace	16
2.1.5.1	Hipoterapie	17
2.1.5.2	Psychoterapie pomocí koní	20
2.1.5.3	Aktivity s využitím koní	22
2.1.5.4	Parajezdectví	26
2.2	Ergonomie	29
3	CÍLE.....	31
4	METODIKA.....	32
5	VÝSLEDKY	33
5.1	Analýza podmínek pro provoz AVK v Ryzáčku, z.s.	33
5.2	Kategorizace hiporehabilitačních středisek	50
5.3	Analýza a zařazení Ryzáčku v rámci středisek praktické výuky v ČR	54
6	ZÁVĚRY.....	58
7	SOUHRN	60
8	SUMMARY	61
9	REFENČNÍ SEZNAM.....	62
10	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

1 ÚVOD

Od prvního okamžiku, kdy jsem začala přemýšlet o bakalářské práci, jsem věděla, že mým tématem budou koně. Koně jsou od dětství nedílnou součástí mého života. Samozřejmě se časem mění mé postoje a zaměření, přesto stále zůstávají alfou a omegou mého působení.

Nejprve jsem je obdivovala, starala se o ně a postupně na nich začala jezdit i závodit. Po studiu střední zdravotní školy a několikaměsíčním pobytu v Německu, již ve sportovní jezdecké stáji, jsem se na dlouhé roky stala členkou reprezentačního týmu nejúspěšnějšího českého parkurového jezdce Aleše Opatrného. Po této obohacující zkušenosti jsem začala působit v Olomouci jako cvičitel jezdecký a současně jsem začala studovat na fakultě tělesné kultury obor Aplikované pohybové aktivity. Není proto divu, že mě zaujaly aktivity s využitím koní, neboť o terapeutickém působení koní jsem již dávno přesvědčena. Právě tyto aktivity jsem zvolila za téma své diplomové práce, a to i protože jsou stále málo známé i mezi jezdeckou veřejností.

V teoretické části práce jsem se zaměřila na vymezení základních informací týkajících se této terapeutické metody, na její zařazení mezi podobory hiporehabilitace, na podmínky její realizace i na samotného koně, jeho potřebný životní prostor i na jeho speciální přípravu pro terapeutické využití.

Pozornost věnuji širokému spektru účinků aktivit s využitím koní. Jde především o působení v oblasti pedagogické, psychologické a psychoterapeutické s cílem podpořit pozitivní změny chování, odstranit nebo zmírnit projevy některých duševních poruch, smyslového deficitu, vytvořit chybějící citové vazby, korigovat postoje klienta k okolí nebo jen uniknout ze světa uspěchané doby.

Práce je zaměřena na aktivity s využitím koní v zapsaném spolku Ryzáček, který tyto aktivity provozuje již od roku 2006. Především se soustředím na zhodnocení ergonometrických opatření v Ryzáčku v oblasti aktivit s využitím koní, která by mohla prospět k dalšímu rozvoji spolku i samotných provozovaných aktivit. Práce informuje o současném stavu, navrhuje optimalizaci podmínek provozu a možnosti dalšího rozvoje v této nestátní neziskové organizaci Ryzáček. Dalšími zpracovanými dílčími cíli je kategorizace hiporehabilitačních středisek a analýza a zařazení Ryzáčku v rámci středisek praktické výuky v ČR.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Hiporehabilitace

„Hiporehabilitace je zastřešující a nadřazený název pro všechny aktivity a terapie v oblastech, kde se setkává kůň a člověk se zdravotním postižením/oslabením/handicapem se specifickými potřebami“ (Jiskrová, Casková, & Dvořáková 2010, 8). Jenský (1995) vidí hiporehabilitaci jako součást dalších terapií, které jsou užívány v léčebné, pedagogické, sociální a pracovní pedagogice. Vyjimečných účinků koně na lidské zdraví si povšimnul také první československý prezident T. G. Masaryk, který se vyjádřil následovně: „Proč rád jezdím na koni? To se cvičí najednou celé tělo, ruce, nohy, plíce, srdce – jen to zkuste!“ (Čapek in Holý, & Hornáček 2005, 15).

Zabezpečujícím orgánem pro hiporehabilitaci v České republice je Česká hiporehabilitační společnost (dále jen ČHS), která vznikla v roce 1991 se sídlem v Brně. Posláním ČHS je rozvoj, propagace a zkvalitňování metodiky hiporehabilitace, tedy všech aktivit a terapií s pomocí koní pro osoby se zdravotním znevýhodněním a specifickými potřebami (Jirásková, Casková, & Dvořáková 2010).

2.1.1 Hiporehabilitační tým

Hiporehabilitační tým dle ČHS (2015) tvoří skupina lidí spolupracujících v rámci hiporehabilitace, která je zodpovědná za korektnost užitých prostředků a zajištění optimálních podmínek i zázemí pro poskytování a kvalitní vedení odborné hiporehabilitační jednotky. Členové týmu jsou instruktor nebo terapeut, cvičitel koní, vodič koně a asistent/pomocník.

Instruktor nebo terapeut

Instruktor nebo terapeuta v odvětví hiporehabilitace představuje osoba, která prošla speciálním výcvikem v jednom nebo více odvětvích zdravotnictví a má osobní předpoklad vykonávat tuto práci. Každý obor hiporehabilitace vyžaduje své specifické požadavky.

Cvičitel koní pro hiporehabilitaci (dále jen cvičitel ČSH)

Cvičitel ČHS je plnoletá vyškolená osoba, která připravuje koně pro hiporehabilitační účely. Ideálně také vede koně během hiporehabilitační jednotky (ČHS, 2015). Cvičitel ČSH by měl minimálně úspěšně složit „Zkoušky základního výcviku jezdce“ nebo cvičitelské zkoušky pod záštitou České jezdecké federace. Cvičitel zajišťuje chod střediska související s chovem koní, ve spolupráci s hlavním terapeutem vybírá pro středisko vhodné hiporehabilitační koně a zároveň vyřazuje koně nevhodné. Dle Tílešové (2009) sleduje fyzický, psychický a zdravotní stav koní, na změny upozorňuje terapeuta. Metodicky usměrňuje ve spolupráci s terapeutem hipologickou část práce skupiny. Tílešová dále poukazuje na to, že pokud se terapeut věnuje např. jednomu klientovi, cvičitel se může věnovat dalšímu. V případě, že bude v budoucnu vytvořen „Specializační kurz pro cvičitele hiporehabilitačních koní“ pod ČHS, nebude muset cvičitel skládat výše uvedené zkoušky.

Vodič koně

Vodičem koně je proškolená plnoletá osoba, která vede koně během hiporehabilitační jednotky. Může jím být i cvičitel.

Asistent/pomocník

Asistent/pomocník je proškolená osoba, která pomáhá terapeutovi, instruktorovi nebo cvičiteli s naplněním cíle terapeutické nebo jezdecké jednotky. Pomocník/ vodič může být z řad studentů odborných a vysokých škol nebo jakýkoliv dobrovolník. Podílí se na ošetřování a přípravě hiporehabilitačních koní dle pokynů cvičitele. Dle Velemínského (2007) pomocník dohlíží na pohyb klienta, jeho chování při i mimo vlastní terapii. Velemínský dále uvádí, že pomocníci asistují u složitějších metodik. Hollý a Horňáček (2005) popisují, že pomocník pomáhá pacientovi při nasedání a sesedání z koně, zabezpečuje ho proti pádům z opačné strany než je fyzioterapeut. Při jízdě na koni, zejména klientů s kombinovaným postižením, by měli být při terapii přítomni dva pomocníci, z každé strany jeden. Středisko si pomocníky

a vodiče školí samo podle vlastních potřeb, poučí je o bezpečnostních opatřeních a provede zápis.

Klient

Klient je nedílnou součástí týmu. On zadává zakázku na terapii, popřípadě jeho zákonný zástupce, zejména v případě dětí. Klient také má významný podíl na úspěšnosti terapie a má právo ji kdykoliv ukončit. O svých právech, povinnostech a o rizicích terapie by měl být před zahájením terapie seznámen. Dle ČHS (2015) je klient/pacient/uživatel v hiporehabilitaci osoba, která využívá procesu hiporehabilitace k řešení nebo zmírnění svých problémů spojených se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Termín klient je používán v oboru hipoterapie. Termín klient/pacient v oboru psychoterapie pomocí koní a termín uživatel v oboru aktivity s využitím koní.

2. 1. 2 Hiporehabilitační jednotka

Hiporehabilitace probíhá v časovém úseku hiporehabilitační jednotky, kdy je kůň zapojen do přímé interakce s klientem za účelem dosažení hiporehabilitačního cíle v hipoterapii, psychoterapii pomocí koní a v aktivitách s využitím koní. Délka a frekvence hiporehabilitační jednotky se odvíjí od požadavků jednotlivých oborů hiporehabilitace (ČHS, 2015).

2. 1. 3 Indikace/kontraindikace hiporehabilitace

Hiporehabilitace nabízí možnost ovlivnit širokou škálu klientů/pacientů/uživatelů. Dalo by se říct, že co není kontraindikováno, je indikováno.

Kontraindikovány pro hiporehabilitaci jsou především osoby v akutním stádiu infekčního a horečnatého onemocnění, osoby v akutním stádiu duševního onemocnění, osoby pod vlivem alkoholu, drog a dalších omamných látek, osoby vykazující zjevné známky vlivu léků nadměrně zpomalujících reakce, které negativně ovlivňují spolupráci s terapeutem

či koněm, dále organické poruchy vědomí, těžké fáze demence, nevládnuté alergie na zvířecí alergeny, záněty v akutní fázi, nezhojené dekubity, nedostatečně kompenzovaná epilepsie, zjevná nevládnutá agrese vůči zvířatům a lidem, nevládnuté fobie. Individuální posuzování klienta v rámci vstupního vyšetření vedoucím pracovníkem příslušného oddělení hiporehabilitace je nezbytné.

2. 1. 4 Hiporehabilitační kůň

Hiporehabilitační kůň je členem týmu, je speciálně vybraný a připravovaný pro hiporehabilitační účely. Má složenou specializační zkoušku ČHS pro koně a pony zařazené do hiporehabilitace se specializací pro jednotlivé obory hiporehabilitace. Pokud je kůň v přípravě a dosud nemá složenou specializační zkoušku, může být zapojen do hiporehabilitace, za jeho zařazení odpovídá terapeut/instruktor v úzké spolupráci se cvičitelem koní pro hiporehabilitaci.

Význam koně v hiporehabilitaci dle Jiráskové, Caskové a Dvořákové (2010):

- Rozvoj komunikace klienta.
- Motivace – velké, živé, impozantní zvíře je silným motivačním činitelem pro spolupráci klienta s terapeutem i pro vzájemnou spolupráci ve skupině.
- Pozornost – jednoznačné a okamžité reakce koně vyžadují intenzivní soustředění.
- Emotivita – strach a jeho překonávání podporuje sebehodnocení klienta.
- Chování – svým stabilním chováním kůň usměrňuje nepřiměřené chování klienta.
- Nácvik kognitivních funkcí – opakování informací o koních, využití her s koňmi.
- Zlepšení kvality života – možnost navštěvovat pravidelně koně, stáje a přilehlé okolí představuje pro klienty celkové zlepšení kvality života.

Výběr koně pro hiporehabilitaci

Podle Vávrové, Podrapské a Vlachové (1996) při výběru koně pro hiporehabilitaci hledáme zvíře, které má dobře nasazený krk, pevný hřbet, dobře osvalená bedra a zdravé

nohy. Pro odvětví hipoterapie požadujeme perfektní zdravotní stav, skvělou mechaniku pohybu, pro obory aktivity s využitím koní a psychoterapie pomocí koní zejména vhodný charakter. Typy temperamentu u koní jsou podobné jako u lidí - sangvinik, flegmatik, cholerik a melancholik. Zkušenosti ukazují, že nejlepší pro terapii je sangvinik a flegmatik. Jsou vyrovnaní, schopni snášet zátěž a podávají stabilní výkony (Jiskrová., Casková & Dvořáková, 2010). Abychom vyhověli široké škále pacientů s pestrými klinickými obrazy, je dobré mít k dispozici více zvířat s různou mechanikou pohybu a různými charakterovými vlastnostmi. Pro dobré výsledky terapie je nezbytné, aby vedoucí terapeut vybral klientovi co nejvhodnějšího koně.

Výcvik koně v hiporehabilitaci

Kůň je připravován cvičitelem hiporehabilitačních koní ke konkrétnímu využití. Pokud bude používán k aktivitám s využitím koní, bude nutné s ním prohlubovat práci ze země. Při používání koně pro sportovní účely handicapovaných povedeme zvíře k tomu, aby bylo v náležité sportovní kondici a zůstala mu lehká ovladatelnost a komunikativnost. U hipoterapie klademe důraz na klid a soustředění jako je například stání u rampy pro nasedání nebo zachování klidu při vedení dvou jezdců najednou. Ať už je určení koně v oblasti hiporehabilitace jakékoli, pracovat může pouze takový jedinec, který zvládá dlouhodobou zátěž, jakou práce s handicapovanými osobami představuje. Koně zařazené do hiporehabilitace můžeme k práci využívat jen velmi omezenou dobu denně, vždy záleží na druhu práce a cílové skupině, se kterou kůň pracuje.

Obecně by měl pro koně po souvislé hiporehabilitační práci následovat odpočinek a relaxace ve společnosti ostatních koní minimálně dvě hodiny, a to pokud možno ve výběhu nebo na pastvině. Po uplynutí této doby je kůň schopen vykonávat další činnosti spojené s přípravou pro hiporehabilitaci. Může to být jízdářský výcvik, vyjíždka do přírody nebo práce ve volnosti zaměřená na uvolnění, posílení a protažení hřbetu. Minimálně jedenkrát do týdne by měl mít kůň volno ve společnosti ostatních koní na pastvině nebo ve výběhu. Pokud to provozní podmínky střediska dovolují, je vhodné dát koním i tzv. duševní prázdniny, alespoň 14 dní v letních i zimních měsících. V těchto termínech by koně neměli přijít do styku s žádnými klienty/pacienty/uživateli, aby měli možnost si psychicky odpočinout.

Každý kůň má svou osobnost a každý vyžaduje individuální přístup. Jeho výcvik závisí na věku koně, charakteru, plemenné příslušnosti, inteligenci zvířete a cíli, ke kterému je výcvik směřován. Roli při výcviku koně hrají také podmínky a zkušenosti, se kterými byl kůň do střediska přijat. U všech koní je žádoucí, aby si na práci zvykali pomalu a nenásilně. Z počátku je vhodné zařadit práci ve dvojci za přítomnosti zkušeného koně a využít tak stádového pudu, který je koni přirozený. Je dobré nechat zvířeti prostor, aby danou situaci a z ní plynoucí požadavky na něj pochopilo a mohlo reagovat odpovědí, kterou si dopředu přejeme a očekáváme. Když je zvířeti umožněno naplnit své veškeré potřeby a cítit se uvolněně, v klidu a bezpečí, může se pro něj práce s člověkem stát zábavou, ve které je zvířeti umožněno dále rozvíjet svůj potenciál kooterapeuta, kterému se budu věnovat později v kapitole aktivity s využitím koní. Postupné zapojování koně do hiporehabilitační práce by nemělo probíhat dříve než po třech měsících intenzivního treninku, a to v případě, že připravujeme koně, který již má za sebou základní výcvik, odpovídající možnostem koně připravovaného pro hiporehabilitaci. Příprava mladého koně trvá o poznání déle, vždy záleží také na zkušenostech a odhadu cvičitele.

Výcvik se dle Kulichové (1995) skládá ze dvou částí, a to ze základního a speciálního výcviku.

Základní výcvik

Základní výcvik začíná již krátce po narození, kdy si hříbě buduje svůj vztah s okolím. Úkolem člověka je vytvořit podmínky k výchově důvěřivého, hodného a poslušného koně. Na konci této části výcviku by měl kůň projevovat klidné chování, respektování člověka jako autority, měl by disponovat lehkou ovladatelností při každodenní péči i při vyjimečných situacích.

Speciální výcvik

Speciální výcvik hiporehabilitačního koně se skládá z práce ze země, z práce pod sedlem, na lonži i ve volnosti i na kavaletách, z přípravy pro práci pro vykonávání hiporehabilitace, lze doplnit i zápřahem a těžkým tahem.

Práce ze země

Tato práce je pro nás prostředkem sloužícím k navazování důvěry a respektu mezi koněm a člověkem, jejich posilování a prohlubování. Pokud nemáme s koněm vyjasněné postavení ze země, neměli bychom mu sedat na hřbet, natož na něj posazovat/pokládat někoho jiného. Existuje mnoho metod, jak s koněm pracovat a každý si musí najít tu, která mu nejvíce vyhovuje. Jako příklad lze zmínit práci v kruhové ohradě, horsemanship, partnership atd.

Práce pod sedlem, ve volnosti a lonžování

Tyto metody jsou důležité hlavně pro uvolnění, posílení i protažení hřbetu koně. Vhodná je gymnastická i skoková průprava na kavaletách, stejně jako drezurní trenink. Výborným doplněním výcviku je i práce v terénu.

Práce potřebná pro vykonávání hiporehabilitace

Tato přípravná práce se zaměřuje na činnosti, které jsou spojeny s běžnou praxí hiporehabilitačního střediska. Tedy klidné přistupování k nástupní rampě zprava i zleva, setrvání v nehybnosti během manipulace s klientem/pacientem/uživatелеm, madlení, sedláni, uvazování, čištění, vodění jak u hlavy, tak zezadu na dvou lonžích. Dále by se výcvik měl věnovat přípravě na různé situace, které mohou v rámci lekcí nastat – příjezd invalidního vozíku, pád berlí, hlasové a jiné projevy některých klientů/pacientů/uživatelů, příjezd auta, běhání psa atd.

Zápřah a těžký tah

Tyto metody slouží nejen jako zpestření výcviku, ale je vhodné zařadit tuto práci i do hiporehabilitačních lekcí. Zapřahání koně lze také využít z terapeutického hlediska hipoterapie, kůň totiž zapojuje jiné svaly než pod sedlem nebo madly. Pro chladnokrevníky

jde i o duševní rehabilitaci, kdy si mohou dokazovat svou sílu a projevit své přirozené vlastnosti.

Výživa a krmení pro koně využívaného v hiporehabilitaci

Obecně je krmení a výživa koní pro hiporehabilitaci individuální záležitostí každého střediska. Práce koní v hiporehabilitaci je z hlediska vydávání energie pro koně nenáročná, proto se doporučuje podávat nízkoenergetická krmiva. Je třeba respektovat individuální potřeby koně. Každý jedinec bude reagovat na stejnou krmnou dávku odlišným způsobem. Důležitou součástí krmné dávky je podávání kvalitního sena a neomezený přístup k pitné vodě. Vhodný je i přístup k minerální soli.

Specializační zkouška

Absolvování speciálního výcviku koně, prověřuje specializační zkouška. Jde o zkoušku, při které je prověřováno, zda vlastnosti a získané dovednosti koně anebo ponyho vyhovují potřebám hiporehabilitace. Specializační zkoušku mohou skládat koně všech plemen včetně koní bez plemenné příslušnosti, kteří v roce konání specializační zkoušky dosáhnou věku minimálně pěti let a splňují podmínky dané řádem ochrany zvířat při veřejném vystoupení koní při hiporehabilitačních činnostech organizovaných Českou hiporehabilitační společností. (ČHS,2015). Zkouška je složena ze dvou částí, kdy se v první části hodnotí exteriér a mechanika pohybu, ve druhé části se prověřují charakterové vlastnosti a specifické dovednosti koně. Jedním z kritérií, které se například hodnotí je tolerance koně k dotykům po celém těle, k různým zvukovým projevům atd. Zkouška probíhá v režii ČHS dle metodiky specializační zkouška pro koně a pony zařazené do hiporehabilitace. Kůň se složenou specializační zkouškou obdrží certifikát (Příloha 1), kterým se majitel/provozovatel prokazuje. Cedulku s certifikátem má kůň připevněnou na boxu, případně i na venkovní ohradě pastviny, kterou daný kůň navštěvuje. Licence získaná složením zkoušky je udělena na dobu pěti let a je vázaná na provozovatele hiporehabilitace, který o ni požádal. Při změně provozovatele/majitele je platnost licence koně ukončena. Nový provozovatel/majitel může požádat o přezkoušení, tj. podat přihlášku k provedení specializační zkoušky ve svých

specifických podmínkách. Pro organizace, žádající o statusy „Středisko praktické výuky“ a „Středisko doporučené hiporehabilitace“ je zkouška povinná, ostatním členům jí ČHS pouze doporučuje.

Řád Ochrany zvířat při veřejném vystoupení koní – při hiporehabilitačních činnostech organizovaných ČHS (dále jen řád)

Členská hiporehabilitační střediska jsou vázána řádem, který jednotně metodicky informuje poskytovatele hiporehabilitace organizované v ČHS o současných požadavcích na ochranu zvířat a péči o jejich pohodu při hiporehabilitaci a tyto požadavky ujednocuje tak, aby se jimi provozovatelé mohli řídit a zabezpečit požadovanou úroveň péče o zvířata. Byl schválen Ministerstvem zemědělství ČR dne 18. 5. 2009. Dle řádu smí pracovat v hiporehabilitaci pouze klisny a valaši, hřebci se používat nesmí. Dalším důležitým hlediskem je věk koně. Dle řádu smí v hiporehabilitaci pracovat pouze kůň starší pěti let. Tento požadavek souvisí s psychickou a fyzickou vyzrálostí koně. Mladší kůň se může na práci v hiporehabilitaci připravovat po boku zkušenějšího koně. Vždy je třeba mít na paměti, že potřebuje více času na odpočinek a regeneraci psychických i fyzických sil a nemůže pracovat na plný úvazek jako jeho zkušenější kolega. Dále je třeba si uvědomit, do kterého oboru hiporehabilitace bude zvíře zařazeno. Jinak bude vypadat výběr a požadavky na koně pro hipoterapii, jinak pro psychoterapii pomocí koní nebo aktivity s využitím koní a jiný pro jednotlivé disciplíny parajezdeckví.

2. 1. 5 Dělení hiporehabilitace

Dle Jiskrové, Caskové a Dvořákové (2010) hiporehabilitaci dělíme na čtyři obory, kdy každý z nich směřuje k jinému cíli, zároveň však všechny čtyři obory ovlivňují v různé míře fyzickou, psychickou i sociální stránku člověka:

- Hipoterapie
- Psychoterapie pomocí koní
- Aktivity s využitím koní
- Parajezdeckví

2. 1. 5. 1 Hipoterapie

Hipoterapie pro širokou veřejnost je dle ČHS oborem hiporehabilitace, specifickou fyzioterapeutickou metodou prováděnou s písemným souhlasem lékaře. Terapie probíhá na koni se speciálním výcvikem pod vedením fyzioterapeuta či ergoterapeuta. Jedinečnost této terapie spočívá ve využití trojrozměrného pohybu hřbetu koně v kroku (ČHS, 2015).

Dle Jiskrové, Caskové a Dvořákové (2010) jde o formu fyzioterapie, kdy tato léčebná metoda využívá přirozeného pohybu koně s jeho typickým chůzovým mechanismem jako motorického vzoru, na který se klient adaptuje. Dle Kopecké (2009) je stěžejní a specifický přínos koně pro rehabilitaci v jeho charakteristickém lokomočním vzoru a z něj plynoucího přenosu pohybových impulsů. V kroku koně vzniká na jeho hřbetě pohyblivá balanční plocha, která vytváří pohybové impulzy působící na klienta, jenž zaujímá na koni terapeutickou polohu. Prostřednictvím těchto pohybových impulsů dochází k oslovení centrálního nervového systému, ten zpracuje informace o dynamických změnách polohy těla a jeho segmentů v prostoru a adekvátně reaguje tak, aby organismus fyziologicky správně odpovídal na vzniklé impulzy. Pacient přijímá přibližně 110 pohybových impulsů za minutu v třídimenzionálním pojetí pohybu (Kopecká 2009).

Nezandžič (2006) uvádí, že hipoterapie nutí pacienta k balancování a následnému uvolnění celého těla. Jiskrová, Casková a Dvořáková (2010) poukazují na to, že hipoterapie využívá i tělesné teploty koně, což je významný relaxační faktor pro ztuhlé svalstvo u tělesně postižených. Dále zmiňují, že uvolnění tělesné jde ruku v ruce s uvolněním duševním, což se využívá k ovlivnění psychického napětí. Výhoda metody spočívá v cyklickém opakování pohybového vzorce a v realizaci celé stimulace v prostoru. Jiný podobný prostředek, který by umožňoval klientovi po dobu terapie stimulaci zdravého pohybu na bázi bipedální lokomoce (tj. chůze), zatím rehabilitace k dispozici nemá. Přičteme-li navíc kladné působení přírodního prostředí a pozitivní ladění psychiky klienta při terapii s koněm, máme k dispozici metodu, která nám umožňuje dosáhnout velmi kvalitního léčebného efektu za téměř vždy nadšené spolupráce klienta (ČHS, 2015). Hipoterapii můžeme aplikovat již od věku dvou měsíců věku dítěte, horní věková hranice není určena. Poskytovat ranou péči v hipoterapii může pouze terapeut – specialista v tomto oboru.

Hipoterapeutický tým

Základní členové týmu jsou terapeut a cvičitel koní pro hiporehabilitaci. Dalším členem je vodič koně a asistent. Členem může být i lékař. Všechny osoby splňují personální a kvalifikační požadavky dle ČHS. Fyzioterapeut nebo ergoterapeut s odborným kurzem hipoterapie se může prokázat jedním z certifikátů (Příloha 2).

Požadavky na vedoucího terapeuta hipoterapie:

- Vzdělání v oboru fyzioterapeut nebo ergoterapeut a absolvování specializačního kurzu pro hipoterapii.
- Pro praktikování hipoterapie pro děti mladší tří let je doporučeno absolvování specializačního kurzu zaměřeného na vývojovou kineziologii (např. Vojtova metoda, Baby Bobath koncept, Dynamická neuromuskulární stabilizace atd.) a praxe v dětské rehabilitaci dva roky.

Indikace hipoterapie

Hipoterapie nabízí možnost ovlivnit pohybové a posturální poruchy. Nejčastějšími indikacemi jsou diagnózy z oblastí neurologie a ortopedie.

Terapeutická jednotka hipoterapie

Terapeutická jednotka hipoterapie je dle ČHS časový úsek v délce 5-20 minut, kdy je klient umístěn terapeutem do příslušné polohy na hřbet krokem kráčejícího koně bez sedla, pouze na dečce. Klient může být na koni pasivně polohován nebo polohu udržuje aktivně, může se držet madel, nebo se opírat o různé polohovací pomůcky. Frekvence terapeutické jednotky je 1–3krát týdně s minimální délkou celé intervence tři měsíce. Oblíbenou formou jsou jednotky intenzivní týdení hipoterapie, kdy hipoterapie probíhá po dobu sedmi na sebe navazujících dní jedenkrát nebo dvakrát denně. Intenzivní týdení hipoterapie se konají v předem vyhlášených a pevně stanovených termínech. Fyzioterapeut systematicky pracuje na terapeutickém cíli a během týdne maximálně využije pohybový

potenciál každého klienta. Centrální nervová soustava dítěte/klienta je denně pozitivně ovlivňována a vytvářejí se kvalitní pohybové vzory. Výsledkem jsou viditelné a zaznamatelné pokroky na konci intenzivního týdne.

Kůň je veden vodičem a klient je vždy jištěn z jedné strany terapeutem a v případě potřeby i z druhé strany asistentem. Základem bezpečného průběhu jednotky hipoterapie je tým zkušených odborníků a dobře připravený kůň se složenou specializační zkouškou. Dalším důležitým bodem je kvalitní a bezpečné vybavení střediska, tedy bezbariérové prostředí, nasedací rampa, potřebné vybavení pro koně a pomůcky pro polohování klienta. Klient by měl používat certifikovanou bezpečnostní jezdeckou helmu a být očkováný proti tetanu, pokud to jeho stav umožňuje. ČHS rovněž vydala metodiky, které upravují bezpečnost při hipoterapii.

Kůň v hipoterapii

Pro hipoterapii je základním požadavkem při výběru koně jeho korektní exteriér s vynikající mechanikou pohybu v kroku, kvalitní pohyb hřbetu při zachování pružnosti hřbetu pod handicapovaným klientem. Dle Jiskrové, Caskové a Dvořákové (2010) je zásadním výchozím parametrem při výběru koně cíl terapie a zvolený postup. „Volba koně pro daného klienta je vždy věcí terapeuta. Jedině on může posoudit, zda mechanika pohybu koně odpovídá potřebám klienta.“ (Jiskrová, Casková, & Dvořáková, 2010, 74). Dále uvádí, že z hlediska mechaniky pohybu, na kterou se zaměřujeme v hipoterapii, dělíme koně na stimulační a inhibiční (relaxační). Při stimulačním pohybu musí být zachována podmínka prostornosti kroku koně, aby se neztratil základní princip hipoterapie – podobnost mechaniky pohybu koně a člověka.

Jiskrová, Casková a Dvořáková (2010) dále upozorňují, že dalším hodnotícím parametrem je typ aplikace terapie a nutnost jištění terapeutem. V tom případě je posuzována rovněž výška koně v kohoutku. Využívat koně v hipoterapii můžeme maximálně čtyři hodiny denně s řádnou minimálně dvouhodinovou přestávkou na odpočinek po dvou hodinách činnosti.

2. 1. 5. 2 Psychoterapie pomocí koní

V rámci ČHS se dlouho používal termín léčebné pedagogicko-psychologické ježdění. Toto pojmenování zahrnovalo využití koní především v oblasti pedagogiky, psychologie, psychoterapie, ale současně mělo vystihnout i sociálně aktivizační působení zvířat na člověka. v roce 2009 došlo k rozdělení léčebného pedagogicko-psychologického ježdění na aktivity s využitím koní a psychoterapie pomocí koní.

Dle ČHS je psychoterapie pomocí koní (dále jen PPK) oborem hiporehabilitace a je součástí komplexních postupů, které jsou poskytovány ve zdravotnických službách. Léčba je založena na působení psychologickými prostředky s využitím koně a jeho specifických vlastností jako koterapeuta v psychoterapeutickém procesu k pozitivnímu ovlivnění duševního stavu pacienta/klienta (ČHS, 2015). Holý a Horňáček (2005) definují pojem PPK jako využívání práce s koněm, vození se na koni a ježdění na koni jako psychologické a pedagogické médium k dosažení změn chování dětí a mládeže, nebo ke zmírnění a odstranění příznaků duševní choroby či mentálního handicapu.

Členové týmu

Základní členové týmu jsou vedoucí terapeut/garant, cvičitel koní pro hiporehabilitaci, vodič koně a asistent. Vedoucí terapeut/garant se může prokázat osvědčením o absolvování kurzu Psychoterapie pomocí koní (Příloha 3).

Požadavky na vedoucího terapeuta/garanta PPK

- SŠ, VŠ vzdělání
- dvouletý akreditovaný psychoterapeutický výcvik
- kurz PPK pod ČHS

Terapeutická jednotka PPK

Terapie může probíhat ve skupině či individuálně bez věkového omezení. Pacient/klient je zařazený do PPK na základě indikace lékaře a udělení písemného souhlasu

o poskytování PPK. „Terapie může být individuální nebo skupinová a je vedena psychoterapeutem, psychologem nebo psychiatrem, který by měl mít speciální kurz.“ (Jiskrová, Casková & Dvořáková, 2010, 66). Základním rozlišením mezi terapeutickou jednotkou PPK a aktivit s využitím koní je cíl terapie. Zatím co u aktivit s využitím koní jsou to výchova a vzdělávání, u PPK je cílem terapeutické jednotky terapie, psychoterapie.

Černá Rynešová (2011) popisuje oblasti působení PPK na klientovu psychiku a její rozvoj:

- Sebepoznání a poznání vlastních dovedností, které se stává zdrojem emocionální podpory a celkové aktivace organismu.
- Sociální dovednosti, zejména komunikaci, kooperaci, rozeznání hranic aj.
- Kognitivní funkce, tj. paměť myšlení, řeč, pozornost či relaxační dovednosti.

Ježdění na koni mimo jiné počítá s nezbytnými faktory terapie, jakými jsou budování důvěry k lidem, výcvik správného sebehodnocení, poznávání sebe sama a svých schopností či motivace překonání nezdarů.

Indikace PPK

Cílové skupiny podle ČHS (2015) pro poskytování PPK jsou pacienti/klienti s duševní poruchou nebo onemocněním. Mohou to být například organické duševní poruchy včetně demencí, duševní poruchy vyvolané účinkem psychoaktivních látek, schizofrenie a jiné psychotické poruchy, poruchy nálady, neurotické poruchy, poruchy příjmu potravy, sexuální dysfunkce, poruchy osobnosti, mentální retardace, poruchy psychického vývoje, poruchy chování a emocí u dětí. Dále to mohou být i osoby sociálně znevýhodněné, děti z dětských domovů, chovanci výchovných ústavů děti rozvedených rodičů nebo dospělé osoby zasažené syndromem vyhoření.

Kůň v PPK

Do terapie se zapojují koně s různým typem temperamentu. Protože se v terapiích využívá interakce člověk – kůň, zajímá nás i postavení v sociální hierarchii stáda koní, jeho dominance nebo submisivita, které mohou odrážet chování a reakce koně jako zrcadlo

ve vztahu k člověku. Koně v psychoterapii pomocí koní můžeme využívat maximálně dvě hodiny denně, potřebují i delší čas na zotavení po terapeutických jednotkách PPK. Doporučovány jsou dva odpočinkové dny v týdnu, kdy koně nepřijdou do kontaktu s pacienty.

2. 1. 5. 3 Aktivity s využitím koní

ČHS (2015) definuje aktivity s využitím koní (dále jen AVK) jako obor hiporehabilitace, metodu speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a práce, využívající prostředí určeného pro chov koní a práci s nimi, kontaktu s koněm a interakce s ním jako prostředku k motivaci, aktivizaci, výchově a vzdělávání lidí se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami.

Předsedkyně ČHS Lantelme (2015) objasňuje, proč vlastně došlo v roce 2009 ke stanovení nové terminologie, kdy se oddělila složka pedagogická/sociální od zdravotnické a vznikly AVK a PPK. „Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění obsahovalo složku pedagogickou, sociální i zdravotnickou. To přinášelo mnoho problémů pro vlastní činnost provozovatele, docházelo k nedorozuměním při žádostech o dotace a granty a taky při jednáních s úřady.“ (Lantelme, 2015).

Členové týmu

Tým AVK tvoří kvalifikovaný instruktor pro AVK, který se může prokázat jedním z certifikátů (Příloha 4), dále asistent při AVK a instruktor jezdeckví pro hiporehabilitaci. Pracovníci služby AVK splňují minimální kvalifikační požadavky na konkrétní pozice, jsou pravidelně proškolení a vzděláváni. Nedílnou součástí týmu je samozřejmě i vhodně vybraný a speciálně připravovaný hiporehabilitační kůň (ČHS, 2015).

Požadavky na instruktora pro AVK:

- VŠ, VOŠ, SŠ vzdělání humanitního zaměření (psychologie, sociální práce, pedagogika), pedagogické minimum, asistent pedagoga, pracovník v sociálních službách

- absolvován kurz „Instruktor pro AVK" nebo kurz „Léčebné pedagogické a psychologické ježdění na koni“ na MU v Brně
- minimální věk 18 let

Povinnosti instruktora AVK

- odpovídá komplexně za průběh AVK včetně výběru, přípravy a ošetřování koní,
- vytváří náplň AVK v návaznosti na individuální cvičební plán uživatele a hodnotí průběh a výsledky služby,
- odpovídá za maximální možnou bezpečnost všech zúčastněných lidí i zvířat,
- odpovídá za péči a celkový přístup k hiporehabilitačním koním

Požadavky na asistenta při AVK:

- vzdělání není rozhodující
- pracuje pouze pod dohledem pracovníka, který má vzdělání odpovídající pracovním pozicím instruktor pro AVK
- minimální věk 15 let (zajišťuje doprovodné aktivity v procesu AVK mimo samostatného vedení koní)
- minimální věk 18 let (zajišťuje doprovodné aktivity v procesu AVK včetně samostatného vedení koní)

Povinnosti asistenta při AVK:

- podílí se na ošetřování a přípravě hiporehabilitačních koní dle pokynů cvičitele koní
- podílí se na průběhu AVK dle pokynů instruktora pro AVK

Požadavky na instruktora jezdeckví pro hiporehabilitaci:

- absolvování kurzu „Instruktor jezdeckví pro hiporehabilitaci“ (do doby, než bude možné absolvovat tento kurz, může tuto pozici zastávat pracovník s jiným vzděláním v oblasti chovu a výcviku koní)
- minimální věk 18 let

Povinnosti instruktora jezdeckví:

- zajišťování chodu střediska související s chovem koní,
- ve spolupráci s instruktorem pro AVK vybírá pro uživatele vhodné hiporehabilitační koně a zároveň vyřazuje koně nevhodné,

- organizuje a odpovídá za přípravu hiporehabilitačních koní včetně jejich ošetřování
- odpovídá za celkovou kondici hiporehabilitačních koní

Indikace/kontraindikace AVK

ČHS (2015) vnímá poslání AVK v pomoci lidem se zdravotním znevýhodněním nebo specifickými potřebami, především v oblasti rozvoje sociálních schopností a dovedností. AVK využívá působivého vlivu koní, stájí i přilehlých výběhů, dodržování jasných pravidel chování pro jednotlivce i spolupráci ve skupině. U klientů s mentálním, smyslovým nebo fyzickým znevýhodněním je kontakt s koňmi a odborně vedený proces AVK zaměřený na jejich konkrétní problémy, navázání nových kontaktů i prohloubení vztahů stávajících. Rozvoj fyzické i psychické kondice jsou přirozenou přidanou hodnotou AVK. Lantelme (2015) naznačuje obrovský potenciál AVK. AVK vnímá jako možnost být s koňmi pro děti a dospělé odrostlé z hipoterapie nebo jako cílenou pedagogickou/sociální intervenci. ČHS uvádí, že AVK přináší mnoho i dalším cílovým skupinám jako jsou například lidé s poruchami chování nebo učení, rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých, senioři, ale třeba i děti z běžné populace. Těm přináší AVK nejen možnost pozitivního a smysluplného trávení volného času, ale i posílení sebevědomí a pozitivních osobnostních vlastností. V neposlední řadě také umožňuje nácvik schopnosti spolupráce.

Terapeutická jednotka AVK

„V metodice AVK platí pravidlo, že ve většině případů stojí terapeuti v pozadí a korekci poruchy chování provádí sám kůň. Terapeut slouží pouze jako prostředník k navázání správné komunikace.“ (Jirásková, Casková, & Dvořáková, 2010, 95). S klienty se pracuje individuálně nebo ve skupině.

Techniky AVK:

- Práce ve stáji – seznámení se s prostředím a chodem stáje, například samotné krmení koní nebo radost koně vyválet se v čerstvě nastlaném boxu zaujmou všemi smysli nejednoho pozorovatele.
- Práce s koněm ze země – vhodné využít při individuální i skupinové práci s klienty, především při prvním navázání kontaktu s koněm a překonávání strachu z velkého živého zvířete.
- Práce ze sedla – klient většinou sedí na hřbetu koně na měkké podložce a má k dispozici madla, za která se přidržuje. Může provádět jednoduché cviky nebo se jen oddávat relaxačním účinkům koňského hřbetu. V pokročilých lekcích mohou odvážní klienti zkusit i jízdu se zavázanýma očima, která napomáhá odbourání strachu a umožňuje plnější vnímání pohybu koně (Pipeková & Vítková, 2001).
- Využití her – například hry s míči, kužely, jednoduchý slalom, využití kavalet, zde již vnímáme vyšší rozvoj kolektivní spolupráce.

Vliv koně v AVK

Tato metoda využívá koně jako kooterapeuta při řešení různých obtíží – nejedná se tedy jen o práci z koňského hřbetu, nýbrž o celkový kontakt s koněm a jeho prostředím. Uživatel se může podílet na pracovním provozu stáje a pracuje s koněm ze země i z jeho hřbetu nebo se může věnovat aktivitám, kdy s koněm není v přímém kontaktu, jako tomu například může být u výtvarných technik. Jiskrová, Casková a Dvořáková (2009) uvádějí důvody vedoucí k zařazení koně do léčebného procesu:

- Je stálý ve svém chování, empatický a ohleduplný k člověku.
- Vůči člověku projevuje zdrženlivost a nepodbízí se.
- Nereaguje lidským schématem chování – nemstí se, netrestá bezdůvodně.
- Kůň měří všem stejně – nevidí rozdíly mezi lidmi.

Jiskrová, Casková a Dvořáková (2009) dále vyzdvihují, že se kůň stává prostředníkem mezi klientem a terapeutem, což přispívá k rozvoji jejich vzájemné komunikace a prostřednictvím vztahu klienta ke koni se může vytvářet vztah klienta a terapeuta. Tím se dle Jiskrové, Caskové a Dvořákové mohou otevřít dveře k další psychoterapeutické spolupráci.

Požadavky na koně v AVK

Kůň pro AVK by neměl mít zdravotní potíže nedovolující mu vykonávat terapii, měl by být charakterní (pro tento typ terapie je vhodné více typů charakterů a jsou dovolena i dominantnější zvířata, ne však příliš agresivní) a měl by psychicky zvládnout náročnou terapii a střídání klientů při práci s ním. Neměl by být lekavý a měl by být zvyklý na různé podněty z okolí. Mezi koňmi určenými na AVK by se neměli dle řádu nacházet hřebci a měli bychom se vyvarovat terapie s říjící klisnou (tato situace je na zvážení vzhledem k chování a charakteru zvířete). Využití koně v aktivitách s využitím koní je maximálně tři a půl hodiny denně.

2. 1. 5. 4 Parajezdectví

Podle slovníku ČHS (2015) je parajezdectví obor, který byl dříve znám pod názvem Sportovní ježdění handicapovaných. Jezdec se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami se s ohledem na svoje postižení za použití speciálních pomůcek či změněné techniky jízdy učí aktivně jezdit na koni, voltížním cvikům nebo vede koně v zápřeži, eventuálně se zúčastňuje sportovních soutěží, vždy pod vedením cvičitele nebo trenéra, kteří složili zkoušku pod českou jezdeckou federací (Příloha 5).

Ve většině případů jezdec se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami začíná s hipoterapií a parajezdectvím v případě zájmu pokračuje. Tato sportovní aktivita je vhodná forma pro udržování a zvyšování fyzické kondice a umožňuje handicapovaným vyrovnat se s postižením a prostřednictvím sportu se zařadit mezi zdravé vrstevníky (Pipeková & Vítková, 2001).

Holý a Horňáček (2005) poukazují na to, že jedním z dalších výsledků jsou pocity radosti z dosaženého a motivace k dalšímu zlepšování svých schopností. Lidé mohou realizovat své sny, soutěžit nebo si s koněm jen užívat volnost pohybu, kterou jim koně nabízejí.

Požadavky na vedoucího instruktora/garanta paradrezury:

- Cvičitel/trenér jezdecký s platnou licenci České jezdecké federace (dále ČJF).
- Doporučen kurz Cvičitel jezdecký pro handicapované.

Požadavky na koně:

- Registrace pro parajezdecký.

Parajezdecký se dělí dle ČHS (2015) na několik disciplín:

Paradrezura

Jde o disciplínu parajezdecký, představuje drezuru upravenou pro jezce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, kdy jezdec předvádí se svým koněm předem danou úlohu na drezurním obdélníku (ČHS, 2015). Obdobně Motyginová (2012) uvádí, že paradrezurní jezdcí mají také své úlohy vydávané mezinárodní jezdeckou federací Federatio Equestria International (dále jen FEI) a provedení paradrezurních úloh musí být interpretováno způsobem a pomocí vhodných, schválených a odpovídajících pomůcek. i z toho vyplývá, že rozhodčí paradrezury hodnotí, jak kůň daný cvik předvedl, ne jezdecký styl. Samozřejmě nic z toho, co parajezdec při jízdě používá, nesmí být pro koně bolestivé nebo mu jakkoliv jinak vadit. Jezdcí jsou v paradrezuře zařazeni podle svého handicapu do jedné z pěti skupin. Toto rozdělení provádí klasifikátor handicapu na základě přesně daných testů. Klasifikátor také doporučuje již zmíněné kompenzační pomůcky (např. použití hlasu, poutka na otěžích, uchycení třmenů, speciální úpravy sedla atd.) tak, aby jezdcí bylo umožněno dosáhnout požadovaného výkonu co nejlépe a se zřetelem na jeho bezpečnost a spokojenost koně. Použití povolených kompenzačních pomůcek se přísně sleduje. Jezdec nesmí použít nic jiného, než má zapsané ve své klasifikační kartě, kterou vystaví mezinárodní jezdecká federace - FEI.

Dle slovníku ČHS (2015) je klasifikátor handicapu specialista s osvědčením FEI, jenž je oprávněn hodnotit parasportovce s cílem je rozdělit do tříd, které jim umožní optimální úspěch a fair play. Klasifikátorem handicapu může být jen fyzioterapeut nebo lékař.

Paraparkur

Disciplína parajezdectví, jde o skokové soutěže pro jezdce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Jezdí se buď v páru – zdravý jezdec následován parajezdcem, nebo jednotlivě.

Paravoltiž

Disciplína parajezdectví, kdy je voltižní ježdění modifikovaná pro osoby se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Cvičí se na neosedlaném koni. Využívá se voltižních madel a dečky. Kůň je veden na lonži lonžérem na voltižním kruhu v kroku o průměru 15-18m. Cvičenci cvičí sestavy jednotlivce, dvojic a nebo skupin (3-4 cvičenci). Lonžér je osoba starší 18ti let se splněnou lonžovací zkouškou pod ČJF nebo ČHS.

Požadavky na vedoucího instruktora/garanta paravoltiže

- Cvičitel/trenér jezdectví s platnou licenci ČJF.
- Lonžér koně – lonžérské zkoušky ČJF/ČHS.
- Doporučeno absolvování pracovních seminářů paravoltiže pod ČHS.

Paravozatajství

Disciplína parajezdectví, jde o vozatajství upravené pro osoby se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, které samostatně nebo pod odborným dozorem za pomoci speciálních pomůcek ovládají koně v zápřeži.

Parawestern

Disciplína parajezdectví vycházející z klasických westernových disciplín, které jsou přizpůsobené pro jezdce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, řídí se pravidly Western Club Riding (dále WCR).

Pouze v disciplínách pararezura a paravozatajství se pořádají oficiální mezinárodní závody včetně mistrovství Evropy a mistrovství světa. a zatím jen pararezura je paralympijskou disciplínou (Motyginová, 2012). Rozhodčí je pak osoba proškolená ČJF, WCR nebo ČHS, která dbá na dodržování určených pravidel (technický delegát), a která rozhoduje o výsledcích parajezdeckých soutěží.

2. 2 Ergonomie

Ergonomie je multidisciplinární obor, který v sobě propojuje vědní obory jako například fyziologii práce, psychologii práce, biomechaniku, bezpečnost práce, antropologii nebo společensko-ekonomické obory se značně širokým rozsahem (Marek & Skřehot, 2009). Vyskotová (2011) formulovala význam ergonomie následovně. „Ergonomie komplexně řeší činnost člověka v rámci pracovního systému, jeho vazby s pracovním vybavením a pracovním prostředím fyzikálním, chemickým, biologickým, organizačním a sociálním“ (Vyskotová, 2011, 5). Definovat ergonomii a její uplatnění můžeme například podle návrhu Mezinárodní ergonomické společnosti (IEA) z roku 2000: „Ergonomie je vědecká disciplína založena na porozumění interakcí člověka a dalších složek systému. Aplikací vhodných metod, teorie i dat zlepšuje lidské zdraví, pohodu i výkonnost“ (Gilbertová & Matoušek, 2002, 15).

Ergonomii můžeme rozdělit na základní oblasti:

- fyzická ergonomie
- kognitivní ergonomie
- organizační ergonomie

Speciálními oblastmi ergonomie jsou:

- myoskeletální ergonomie
- psychosociální ergonomie
- participační ergonomie
- rehabilitační ergonomie

(Gilbertová & Matoušek, 2002).

Rehabilitační ergonomie

Vyskotová (2011) definuje rehabilitační ergonomii jako oblast ergonomie, která se zaměřuje na technické a konstrukční opravy a úpravy pracovního místa, nábytku, nástrojů a pomůcek pro tělesně či mentálně postižené. Cílem je adaptace a specifické úpravy pro handicapované jedince, aby mohli co nejlépe překonat své omezení fyzických, smyslových, psychických a mentálních schopností.

3 CÍLE

Hlavním cílem práce je analýza podmínek provozu pro aktivity s využitím koní v Ryzáčku, z.s. a návrh jejich optimalizace.

Dílčí cíle:

- Kategorizace hiporehabilitačních středisek.
- Analýza postavení Ryzáčku v rámci středisek praktické výuky v ČR.

Výzkumný problém:

Jakým způsobem lze navýšit potenciál AVK v zapsaném spolku Ryzáček při optimalizaci podmínek?

4 METODIKA

Při zpracování této bakalářské práce jsem využívala následující metody výzkumu:

- Pozorování – metoda sběru dat a informací, která je založena na systematickém, organizovaném a záměrném sledování.
- Analýza – rozbor, představuje rozklad složitějších skutečností na jednodušší.
- Rozhovor – metoda cílevědomé komunikace za účelem získání konkrétních poznatků.
- Introspekce – metoda zkoumání procesů, které probíhají v mysli.
- Syntéza – spojení poznatků, které vede k pochopení vzájemných souvislostí a k získání nových poznatků.

V praktické části jsem využívala metody volného rozhovoru a přímého pozorování činností praxí v místě výkonu aktivit s využitím koní v zapsaném spolku Ryzáček. Předmětem pozorování nebyla pouze samotná terapie, ale důležitou součástí představovala i činnost před a po terapii, kterou bylo nezbytné zvážit. Za pomoci rozhovoru se členy týmu AVK v zapsaném spolku Ryzáček jsem prohlubovala informace, které byly získány pozorováním i studiem literatury v této práci. Východiskem pro praktickou část byly mé zkušenosti v oboru chovu koní a jezdeckví.

Při návštěvách zapsaného spolku Ryzáček jsem analyzovala stav ergonomického opatření a na podkladu teoretického základu bakalářské práce jsem navrhla optimalizaci podmínek a uvedla přínosy, které by z ní plynuly.

Díky internetové databázi České hiporehabilitační společnosti jsem sestavila přehled kategorizace hiporehabilitačních středisek a zanalyzovala postavení Ryzáčku mezi nimi.

Obrázková dokumentace

Ve výsledkové části jsem pomocí fotodokumentace zdokumentovala a následně popsala stav vybavenosti v Ryzáčku. Byly pořízeny fotografie budov a prostor, které se nacházejí v areálu. Výběr fotografií jsem volila tak, aby z nich byl co nejlépe patrný současný stav.

5 VÝSLEDKY

5.1 Analýza podmínek pro provoz AVK v Ryzáčku, z.s.

Občanské sdružení Ryzáček je nestátní nezisková organizace, provozující hiporehabilitaci a další aktivity spojené s využitím koní od roku 2006. Nachází se v obci Vyšehorky u Mohelnice v podhůří Jeseníků (Příloha 6). Nabízí pro děti a dospělé široké spektrum aktivit a terapií, včetně možnosti kvalitně stráveného volného času.

Obrázek 1. Ryzáček, z.s.

Při jeho vzniku bylo prvořadým posláním poskytování odborné hiporehabilitace, kterou se v případě Ryzáčku rozumí hipoterapie, AVK a od roku 2016 také PPK. V současné době je prvořadým cílem sdružení poskytovat odborné služby v oblasti hiporehabilitace, napomáhat integraci zdravotně i sociálně znevýhodněných osob do společnosti a vytvářet prostředí vhodné pro jejich rozvoj. Dále také poskytuje kvalitní vzdělávací a volnočasové aktivity pro děti, mládež i dospělé.

Splněním podmínek pro přijetí se stal Ryzáček v roce 2008 členem ČHS. V rámci členství koně úspěšně složili specializační zkoušky a v roce 2013 byl Ryzáčku, z.s. udělen

titul Střediska praktické výuky pro výcvik koní pro hiporehabilitaci. Od roku 2016 je Ryzáček nositelem titulu Středisko doporučené hiporehabilitace pro psychoterapii pomocí koní. V roce 2017 byl titul Střediska doporučené hiporehabilitace rozšířen pro oblast hipoterapie. Mimo hiporehabilitací Ryzáček nabízí volnočasové aktivity pro děti a pro rodiny s dětmi.

Nedílnou součástí činnosti Ryzáčka se staly příměstské tábory, zájmové kroužky v přírodě, aktivity pro veřejnost jako např. svezení dětí a dospělých na koni a další. Pravidelně jsou v průběhu roku pořádány veřejné akce plné zábavy, soutěží a vystoupení. (Ryzáček, z.s., 2017).

Ryzáček, z.s. provozuje své aktivity v bezbariérovém areálu, jehož součástí je komplex obytných i hospodářských budov, stáje, jízdárna(y) a pastviny. Mezi budovami najdeme krytou jízdárnu o velikosti 19 m x 10 m, stáj obsahující přípravnu krmení, sedlovnu, mycí box a volné ustájení o velikosti 7 m x 4 m, dále je to potom z venku na budovu navazující zastřešený seník, a ve přední části budovy je to vyšetřovna i klubovna zároveň, školící místnost, kuchyňka a bezbariérové sociální zařízení včetně sprchového koutu. V nedaleké mini ZOO zejména malí klienti mohou využít možnost seznámení se s domácími zvířaty, jako jsou králíci, morčata, kozy, ovce, slepice a aktuálně i jedno prase. Jejich terapeutické využití je samozřejmě omezené, ale zároveň mají velký pedagogický a výchovný potenciál.

Obrázek 2. AVK v Ryzáčku (Ryzáček, z.s., 2017)

K areálu dále patří venkovní jízdárna o rozměrech 23 m x 35 m, nástupní rampa a plechový kůň k nácvičku sedu, parkoviště, dětské hřiště, prostor s ohništěm, mini ZOO a prostorné ohrady, ve kterých jsou koně chováni celoročně venku. Možnost provozovat AVK nabízí venkovní jízdárna, krytá hala nebo přilehlé pastviny, které mají rozmanitý terén. V areálu Ryzáčku je aktuálně umístěno sedm koní, z nichž pět spolek vlastní. Zbývající koně jsou spolku bezplatně pronajímáni od soukromých majitelů pro hiporehabilitační účely. Sdružení tak má k dispozici šest koní, kteří získali licenci ČHS a jednoho minihorse, který je v přípravě na specializační zkoušku. Koně jsou celoročně umístěni na pastvině o velikosti 3,7 hektarů, kde mají k dispozici krytý přístřešek, neomezený přístup k pitné vodě a solný liz. Dvakrát denně jsou koně přikrmováni senem a jadrným krmivem. Pastvina koním zajišťuje jak dostatečné množství potravy, tak potřebný kontakt se stádem. Ty se potom promítají do optimálního psychického stavu koní a tím i do jejich kvalitní práce s klienty.

AVK v Ryzáčku využívají především dětské domovy, mateřské i základní školy, výchovné ústavy a individuálně i senioři. Od března do června a od září do listopadu probíhá jedenkrát měsíčně intenzivní týden hipoterapie, zbývající čas je věnován AVK, preventivně výchovným aktivitám, akcím pro veřejnost i odborným seminářům.

V zimním období terapie neprobíhají, také v létě mají koně minimálně dvoutýdenní pauzu, kdy jsou umístěni na odpočinkových pastvinách nad obcí. Zde mají dostatek pastvy i prostředí vhodné pro regeneraci sil. Tým, který zajišťuje chod občanského sdružení, je sestaven ze zaměstnanců. Těmi jsou fyzioterapeut, pedagog, psycholog, cvičitel koní pro hiporehabilitaci, vodič, ošetřovatel koní a manažer projektů.

Dalším z výrazných pozitiv Ryzáčku je prostředí, ve kterém se nachází. Leží stranou hlavní cesty za vesnicí v místě, kde klienti, koně i zaměstnanci mají klid a mohou se soustředit na své aktivity.

Obrázek 3. Příjezdová cesta

Příjezdová cesta má nezpevněný povrch. Je sice aktuálně v dobrém stavu, nicméně v závislosti na počasí by mohl nastat problém s její sjízdností. Bezproblémovou přístupností by za jakýchkoliv povětrnostních podmínek vyřešil asfaltový povrch cesty. V těsné blízkosti obytných budov je parkoviště, jehož povrch rovněž není zpevněn. Jeho kapacita představuje jeden z hlavních problémů a podle zaměstnanců spolku je potřebné ji navýšit.

Obrázek 4. Parkoviště

Obrázek 4. Bezbariérový přístup na jízdárny

Přístup do areálu je bezbariérový, což je jeden ze základních předpokladů jeho fungování. Jak je patrné z fotodokumentace, je ale nezbytné zlepšit stav chodníků (vyrovnat a rozšířit) tak, aby se všichni klienti mohli opravdu bez problémů po celém areálu pohybovat. Na stěnu haly by bylo možné také umístit madlo, které by usnadnilo pohyb klientům i jejich doprovodu.

Pipeková a Vítková (2001) poukazují na to, že jízdárna pro účely hiporehabilitace by měla být ve tvaru obdélníku minimálně o velikosti 15 m x 25 m s měkkým povrchem, tento prostor musí být ohrazen, větší prostor se nedoporučuje z důvodu snížení koncentrace koně i jezdce. Je zřejmé, že venkovní jízdárna Ryzáčku je co do velikosti dostatečná. Její povrch však dostatečně kvalitní není, což má negativní dopad na pohybový aparát koní. Chybí zde minimálně geotextilie, která napomáhá udržovat při pravidelné údržbě povrchu vhodnou strukturu písku. Chybí zde také bezpečné ohrazení prostoru jízdárny.

Obrázek 5. Jízdárna

Obrázek 6. Ohrazení jízdárny

Je pozitivní, že Ryzáček disponuje od roku 2009 krytou halou, která bohužel svými rozměry neumožňuje celoroční provoz. Velkým krokem kupředu by byla realizace dostatečně velké kryté a uzavíratelné haly, která by poskytla koním i klientům dostatečně kvalitní prostor pro celoroční aktivity. Tím by se výrazně zvýšil potenciál celého střediska. Vytápěná a uzavíratelná hala by totiž umožnila celoroční provoz střediska. Samozřejmě součástí této haly by mělo být odělené zázemí pro rodiče a doprovod klientů s průhledem do haly nebo případně alespoň tribuna.

Obrázek 7. Interiér kryté haly

Jednou z možností pro realizaci stavby nové kryté haly by mohl být nevyužitý prostor v těsné blízkosti stávající jízdárny, jenž v minulém roce sdružení zakoupilo. Jak je patrné z dokumentace, je především potřeba provést terénní úpravy a připravit prostor pro stavbu.

Obrázek 9. Prostor pro realizaci dalšího rozvoje areálu

Spolek získal jako sponzorský dar v roce 2008 nástupní rampu, která výrazně usnadňuje manipulaci s klienty při nasedání a sesedání. Tato činnost patří mezi nejnebezpečnější části terapie. Je proto důležité, aby kůň byl dobře připraven a plně naslouchal pokynům vodiče. Rampa slouží beze zbytku svému účelu. V případě stavby kryté haly je potřeba počítat s tím, že její součástí musí být druhá rampa, jež by stejné možnosti nabídla klientům, kteří ji budou využívat a minimalizovala by tak rizika spojená s nevhodnými povětrnostními podmínkami.

Obrázek 10. Nástupní rampa

Obrázek 11. Schodiště na pastvinu

Chybějící bezbariérový přístup na pastvinu by mohl vzniknout v prostoru stávajícího prostoru seníku, který by bylo možné přesunout do současné kryté haly. Tento bezbariérový přístup by umožnil klientům s tělesným handicapem dostat se do míst, kam dosud nemohou a kam vede pouze velké schodiště. Tedy na vyhlídku na okraji pastviny, která je již v současné době upravena, tj. zpevněna a zastřešena. Z vyhlídky je možné pozorovat jak aktivity probíhající na jízdárně, tak volné prostředí ustájených koní, které nabízí další možnosti využití AVK, jako je například krmění koní nebo jiná řízená činnost pod vedením instruktorů. Vyhlídku je dále možné upravit tak, aby byl zajištěn její celoroční provoz. Tímto způsobem by mohl být beze zbytku vyčerpán potenciál, který mohou koně klientům přinést.

Obrázek 12. Skladiště

Veterinární box v současnosti slouží jako skladiště náradí. Na druhou stranu je ho prakticky okamžitě možné využít pro jeho účely. Po vybudování nové kryté haly je možné jeho přemístění do stávající kryté haly tak, aby koně měli veterinární péči přímo k dispozici. Druhou možností by mohlo být vybudování veterinárního boxu přímo na pastvině. Tímto se otevírá nové využití prostoru o velikosti 7 m x 4 m pro přestavbu a vybudování kvalitního a prostorného zázemí pro klubovnu/vyšetřovnu, která má v současnosti omezené prostorové možnosti. Stávající veterinární box není pro ustájení koní vhodný z hlediska nízkého stropu a špatného odvětrávání. Klubovna/vyšetřovna by se po mírných bezbariérových úpravách snadno propojila se stávajícím zázemím obytných i hospodářských budov a vytvořila tak kvalitní a pohodlné zázemí pro celoroční využití areálu.

Mycí box, který slouží nejen k mytí koní, veterinárnímu ošetření, ale také k máčení kopyt v období sucha. Pro optimalizaci navrhuji vypsádování pro lepší odtok vody, rozšíření boxu pro navýšení bezpečnostních podmínek a především výměnu jeho povrchu. Jedním z vhodných řešení je použití protiskluzové gumy, která zabrání uklouznutí a následnému poranění koní i personálu. Pro lepší komfort koně i pro jednodušší manipulaci s ním je možné využít pohyblivé rameno s hadicí, které umožňuje snadné mytí koně a zabrání kolizím při ošetřování.

Obrázek 13. Mycí box

Antony Paalmana (1998) rozlišuje ustájení koní dvěma způsoby: přirozené ustájení a stáj. Pojmem přirozené ustájení se rozumí vytvoření takových životních podmínek, při nichž koně tráví všechny svůj volný čas na pastvině. Je třeba počítat asi se dvěma hektary pro jedno dospělé zvíře. Kůň se cítí nejlépe ve společnosti dalších koní, tedy i velikost pastviny je třeba uzpůsobit. Jak je uvedeno v Minimálních standardech pro ochranu koní (Ministerstvo zemědělství, 2004) (Příloha 9), na pastvině by měly být umístěny přístřešky a kvalitní pitné zdroje, pokud výběhy přímo nesouvisejí se stájemi, do kterých mají koně přístup. Dle potřeby je možnost koně přikrmovat jadrnou směsí, vitamíny, minerály a senem. Důležité je, aby potrava byla nabídnuta tak, aby se k ní dostali i méně průbojná zvířata. Druhý způsob ustájení koní je, jejich umístění do stáje, kdy každý jedinec má svůj box o minimální velikosti 3,5 m x 3,5 m, se zdrojem čisté vody a s podestýlkou dle potřeb jedince. Box může doplňovat žlab, solný liz, případně hračky pro zkrácení dlouhé chvíle a další doplňky dle individuálních potřeb jedince. Ve stájích je možnost koně lépe kontrolovat z veterinárního i ošetřovatelského hlediska. I koně ustájení ve stájích se mohou díky vhodnému managementu jejich volného času volně pohybovat ve stádě na pastvině nebo výběhu, na noc však chodí koně domů, každý do svého boxu. V letních měsících se může režim výběhování otočit. Kone zůstávají přes den v chladné stáji a na večer, se vypouští na pastvinu.

Nevhodné podmínky ustájení a nedostatečná ošetřovatelská péče i nevhodný trénink mohou ve svém důsledku vést k celkovému diskomfortu prožívání koně, což dle Paalmana (1998) může vést až ke zlovykům a stereotypnímu chování. Může to být například tkalcování – kdy se kůň pohupuje z jedné končetiny na druhou. Následkem je přetěžování nosného aparátu koně. Dále v této souvislosti můžeme hovořit o neurotickém kopání, okusování předmětů nebo agresivitě (Paalman, 1998).

Věra Lamente (2015) sděluje, že mezi metodikami vydanými ČHS je i metodika vedení koní v hiporehabilitaci, která obsahuje manipulaci s koněm. Dále byly vydány standardy kvality péče AVK. Každý instruktor AVK má právo se rozhodnout, kterou školu práce ze země a jaký typ ustájení si zvolí. Důležité je, aby zvolená metoda fungovala, koně byli perfektně připraveni včetně rychlé odpovědi na verbální i nonverbální pomůcky, a aby během terapeutické jednotky vše plynulo bez problémů a bezpečnost byla zajištěna za každé situace.

Výrazným pozitivem pastviny v Ryzáčku je fakt, že se nachází přímo v areálu, takže koně jsou pod stálou kontrolou. Pastvina je umístěná ve svahu, což je pro koně dobré i z toho důvodu, že neustále procvičují svalové partie zad, které jsou při terapiích extrémně namáhány. Z tohoto důvodu jsou zde také umístěny pražce, které musí koně překračovat a tím si dále záda posilují. Problémem je velikost pastviny, která neodpovídá standardům. Také stávající ohrazení je potřeba zkvalitnit.

Obrázek 14. Pastvina

Potřebným zkvalitněním by pak bylo přivedení vody pro napájení koní přímo na pastvinu míčovou napáječkou, protože v současnosti je voda zajišťována ručně dvakrát denně. Při nadměrném zatížení by také bylo vhodné na pastvinu zasít novou travu a jednou ročně celý její prostor vyvápnit. Možností je také využití zatravnovacích dlaždic nebo jiného zpevnění povrchu v místech s horší kvalitou terénu. V současnosti není na pastvině dostačující přístřešek pro koně, proto by v rámci optimalizace měla být realizována stavba nového, který by zajistil pohodlí koní a tím i jejich optimální připravenost pro hiporehabilitační účely.

Obrázek 15. Současný způsob napájení koní

Obrázek 16. Oplocení areálu

Z hlediska bezpečnosti je nejaktuálnějším úkolem optimalizace stávající ohrazení areálu v místě prudkého srázu. Zde je potřeba vybudovat kvalitní oplocení, které by minimalizovalo rizika zranění uživatelů, koní i hiporehabilitačního týmu. Přínosem ke zlepšení orientace v areálu by byla instalace orientační tabule i instalace vyhovujícího osvětlení. Přesto, že je sociální zařízení vyhovující, rekonstrukce a mírné úpravy by navýšily zkvalitnění poskytovaných služeb.

V rámci studie jsem vypracovala tabulku analýzy podmínek provozu AVK v Ryzáčku, z.s. s návrhem jejich optimalizace.

Tabulka 1. Analýzy podmínek provozu AVK v Ryzáčku, z.s a návrh jejich optimalizace

LOKALIZACE	SOUČASNÝ STAV	OPTIMALIZACE	PŘÍNOS
příjezdová cesta	nezpevněný povrch	vybudování nové asfaltové cesty	rovný, kvalitní povrch a estetický vzhled
parkoviště	nezpevněný povrch	zpevnění povrchu zámkovou dlažbou	navýšení bezbariérovosti parkoviště
chodník z parkoviště na jízďárnu	nekvalitní	vyrovnání a rozšíření chodníku	navýšení bezbariérových podmínek
madlo na stěně haly na přidržení	chybí	instalace madla na stěnu haly podél chodníku	navýšení bezpečnosti provozu
orientační tabule	chybí	instalace orientační tabule	zjednodušení orientace v prostoru areálu
osvětlení areálu	chybí	instalace osvětlení	navýšení bezpečnosti provozu
ohrazení jízďárny	nedostačující	vybudování kvalitního ohrazení jízďárny	navýšení bezpečnosti provozu AVK
povrch jízďárny	nevyhovující	výměna povrchu nebo alespoň zapracování geotextýlie	zkvalitnění terapeutické jednotky
krytá jízďárna	malé prostory	vybudování dostatečně velké haly	možnost celoročního provozu AVK
příkop vedle jízďárny	nevyužitý prostor	vyrovnání povrchu s horizontem jízďárny	prostor pro stavbu nové haly prostor pro navýšení kapacity parkoviště
rampa pro nasedání v kryté jízďárně	chybí	instalace druhé nástupní rampy	bezpečná obsluha rampy při nepřízní počasí
sedlovna	vyhovující	rekonstrukce, mírné úpravy	zkvalitnění poskytovaných služeb AVK
sociální zařízení	vyhovující	rekonstrukce, mírné úpravy	zkvalitnění poskytovaných služeb AVK
klubovna/ vyšetřovna	malé prostory	vybudování klubovny v prostoru skladiště stáje	navýšení prostorové kapacity klubovny navýšení pohodlí uživatelů propojení soc. zařízení, jízďáren, sedlovny a klubovny/vyšetřovny za předpokladu optimalizace bezbariérovosti prostor

LOKALIZACE	SOUČASNÝ STAV	OPTIMALIZACE	PŘÍNOS
přípravna krmiva	vyhovující	rekonstrukce, mírné úpravy	usnadnění přípravy a manipulace s krmením
mycí box pro koně	nevyhovující	navýšení prostoru, vyspádování povrchu, zkvalitnění odtoku vody, drobné estetické úpravy	navýšení bezpečnosti při ošetřování koně
hadice v mycím boxu	ležící na zemi	instalace otočného ramene pro zajištění hadice	navýšení bezpečnosti provozu
stávající krytá jízďárna	využita pro provoz jízďárny	na polovinu prostoru naskladnění sena	uvolnění stávajících prostor pro vybudování bezbariérového výtahu na vyhlídku pastviny
stávající krytá jízďárna	využita pro provoz jízďárny	na polovině prostoru vybudování veterinárních boxů	zlepšení podmínek ošetřování při nemoci koně
stávající prostor seníku	využitý pro účely seníku	vybudování bezbariérového výtahu pro uživatele AVK	umožnění využití prostoru na vyhlídce pastviny, navýšení provozu AVK
napájení koní na pastvině	ruční 2x denně	instalace míčové napáječky na pastvinu	optimalizace lidské činnosti
venkovní přístřešek pro koně	nevyhovující	vybudování kvalitního zázemí pro koně na pastvině	zkvalitnění poskytovaných služeb AVK
oplocení areálu	nevyhovující	zřízení kvalitního bezpečného oplocení areálu	minimalizace rizik úrazu při provozu AVK

5. 2 Kategorizace hiporehabilitačních středisek

Na základě internetové databáze České hiporehabilitační společnosti jsem sestavila přehled kategorizace hiporehabilitačních středisek a zanalyzovala postavení Ryzáčku mezi nimi.

Charakteristické znaky kvalitního hiporehabilitačního střediska dle ČSH (2015):

- Vedoucí terapeut nebo instruktor má požadované vzdělání a zkušenosti.
- Koně jsou vybíráni a připravováni pro rehabilitaci a mají složenou specializační zkoušku.

- Klient/pacient/uživatel je přijímán na základě písemného souhlasu lékaře/psychologa a vstupního pohovoru nebo vyšetření.
- Terapie a lekce jsou vedeny dle potřeb klientů/pacientů/uživatelů a koně jsou jim vybíráni dle léčebného cíle.
- Bezpečné a bezbariérové prostředí, vybavení a zázemí pro klienty/pacienty/uživatele, středisko má písemná bezpečnostní pravidla a provozní řád.
- Splněné provozní podmínky – nástupní rampa, krytá, otevřená jízďárna, bezpečná jízda v terénu.

Od roku 2015 existuje systém kategorizace členských středisek, který slouží k jednoduššímu rozlišení nabízených služeb. Střediska jsou rozdělena do čtyř kategorií a označena čtyřmi barevnými logy. Poloha všech středisek jednotlivých kategorií je označena na mapě hiporehabilitačních středisek ČR v barvě odpovídajícího loga (Příloha 7), pro přehled přikládám seznam všech jednotlivých členských středisek ČHS (Příloha 8).

Středisko praktické výuky

Obrázek 17. Logo střediska praktické výuky (hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Střediska praktické výuky jsou členská střediska ČHS označovaná modrým logem, která splňují nároky na zajištění a provádění odborných praxí ve všech oborech hiporehabilitace včetně přípravy koní, a to z hlediska zázemí, vzdělání pracovníků a připravenosti koní. Tato střediska jsou doporučována k odborným praxím v rámci vzdělávacího systému ČHS, ostatních vzdělávacích institucí a také jako střediska kvalitní hiporehabilitační praxe. Dle ČSH (2015) mají terapeuti a instruktoři požadované vzdělání a minimální pěti letou praxi v oboru. Hiporehabilitační koně mají licenci ČHS nebo registraci pro parajezdectví.

V rámci odborné praxe se ve středisku praktické výuky účastník seznámí s vlastním provozem střediska a poskytováním kvalitních služeb jeho klientům a uživatelům. Náplň odborné praxe záleží na specializaci střediska praktické výuky, zájmu účastníka praxe a vzdělávacím konceptu ČHS a dalších vzdělávacích institucí. Účastník praxe má možnost seznámit se s hledisky výběru a přípravy koní pro jednotlivé obory hiporehabilitace, se způsobem vedení koní a péčí o ně, se základními metodickými postupy využívanými v jednotlivých oborech hiporehabilitace, s možným a vhodným pomůckovým vybavením a ověřit si jeho přímou využitelnost v praxi. Středisko praktické výuky seznámí účastníka praxe s možnostmi a způsobem vedení dokumentace pacientů/klientů/uživatelů a používanými typy dokumentů, formálními procesy (např. zachování mlčenlivosti, záznamy o proškolení bezpečnosti práce, zabezpečení osobních údajů, metodiky aj.).

Vedoucí terapeuti/instruktoři, odpovědní za výuku ve středisku praktické výuky, mohou být doporučováni jako konzultanti nebo vedoucí nebo oponenti závěrečných, ročníkových a diplomových prací na středních a vysokých školách. Dále mohou být doporučováni jako lektoři pro výuku hiporehabilitace ve vzdělávacích institucích. Získání statusu střediska praktické výuky splněním stanovených podmínek je zcela dobrovolný proces členských středisek.

Středisko doporučené hiporehabilitace

Obrázek 18. Logo střediska doporučené hiporehabilitace (hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Střediska doporučené hiporehabilitace jsou členská střediska ČHS, označovaná hnědým logem, splňují nároky na provádění kvalitních služeb pro klienty a uživatele v jednotlivých oborech hiporehabilitace a to z hlediska zázemí, vzdělání pracovníků a připravenosti koní. Střediska doporučené hiporehabilitace dle ČHS obsahují terapeuty a instruktory, kteří mají požadované vzdělání a hiporehabilitační koně mají licenci ČHS nebo registraci pro parajezdectví. Tato střediska jsou doporučována pro klienty jako střediska

kvalitní hiporehabilitační praxe. Získání statusu střediska doporučené hiporehabilitace splněním stanovených podmínek je zcela dobrovolný proces členských středisek.

Registrované středisko

Obrázek 19. Logo registrovaného střediska (hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Registrovaná střediska jsou členská střediska ČHS, označovaná zeleným logem. Terapeuti a instruktoři splňují kvalifikační a odborné požadavky hiporehabilitačních pracovníků, ale hiporehabilitační koně nemají licenci nebo registraci pro parajezdecktví.

Přidružené středisko

Obrázek 20. Logo přidruženého střediska (hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Přidružená střediska jsou členská střediska ČSH, označována oranžovým logem. Terapeuti a instruktoři nesplňují kvalifikační a odborné požadavky nebo středisko nevyužívá ke své činnosti koně nebo pony, ale pracuje s jinými zvířaty.

5. 3 Analýza a zařazení Ryzáčku v rámci středisek praktické výuky v ČR

Ryzáček, z.s. splňuje požadavky nejvyšší kategorie středisek praktické výuky, zaměřila jsem se tedy na jednotlivá střediska a analyzovala Ryzáčkovu postavení mezi nimi.

Vladykův dvůr, z.s.

Středisko praktické výuky pro AVK najdeme v Libereckém kraji. Středisko bylo založeno roku 2007, disponuje největším počtem koní s licenci ČHS, kteří jsou ustájení celoročně na pastvině. Přesto, že nevlastní krytou jízdárnu, udržují celoroční provoz.

Svítání, z.s.

Poskytuje hiporehabilitační služby rovněž v Libereckém kraji od roku 1999. Disponuje krytou jízdárnou, provoz je tedy celoroční, licencované koně mají ustájení na noc a při nepříznivém počasí v boxech a přes den jsou vypuštěni na pastvinu. Jde o středisko praktické výuky pro hipoterapii a pro přípravu koní, zároveň jde o středisko doporučené hiporehabilitace.

Sdružení SRAZ, z.s.

Středisko praktické výuky pro hipoterapii a pro AVK založené roku 1996 v Pražském kraji vlastní šest koní s licenci ČHS, kvalifikovaný hiporehabilitační tým tvoří tři lidé, kteří zastávají několik funkcí současně. Ve středisku nemají krytou halu, přesto své služby poskytují i přes zimní měsíce, jen přes prázdniny mají koně volno na zotavení a načerpání fyzických i psychických sil. Koně jsou ustájení celoročně na pastvině s příruční polovenkovní stájí.

Stáj Rozárka, o.s.

Středisko praktické výuky pro hipoterapii, pro AVK a pro paradrezuru. Organizace vznikla roku 2006 a najdeme ji ve Středočeském kraji. Díky kryté jízdárně středisko umožňuje celoroční provoz. Koně jsou přes léto ustájení na pastvině a na zimu jsou přemístěni do stáje.

Psychiatrická nemocnice Kosmonosy

Středisko praktické výuky v Kosmonosech je součástí zdravotnického zařízení psychiatrické nemocnice a je zaměřeno svou specializací i odborností pro PPK. V areálu nemají možnost kryté jízdárny, přesto mají provoz takřka celoroční (uzpůsobený aktuálnímu počasí) s měsíční pauzou v prosinci. Středisko se nachází ve Středočeském kraji a vzhledem náročnosti svého zaměření disponuje nejpočetnějším hiporehabilitačním týmem.

Koníček, o.p.s.

Poskytuje své služby v Jihočeském kraji již dvanáct let. Jde o středisko praktické výuky pro AVK. Má k dispozici šest koní s licenci ČHS, kteří jsou ustájeni celoročně na pastvině s malým příručním výběhem, do kterého se koně stahují v případě potřeby. Kvalifikovaný hiporehabilitační team tvoří kromě dobrovolníků a vodičů dva členové.

Zookoutek Psychiatrická nemocnice Jihlava

Toto středisko praktické výuky pro AVK a pro přípravu koní je součástí areálu Psychiatrické nemocnice Jihlava. Přesto, že krytou jízdárnu nemají, zajišťují celoroční provoz, k dispozici mají vytápěnou klubovnu, kam se při nepřízní počasí mohou s uživateli ukrýt a libovolně dále pokračovat v aktivitách.

Hamzova léčebna Luže – Košumberk

Středisko s nejdelší dobou působnosti se nachází v Pardubickém kraji a je součástí zdravotnického zařízení rehabilitačního ústavu Hamzovy léčebny Luže - Košumberk. Jde o středisko praktické výuky pro hipoterapii, vlastní krytou jízdárnu, provoz je tedy celoročně zajištěn. Čtyři koně s licenci ČHS jsou ustájeni na pastvině, jen v zimním období chodí na noc každý do svého boxu do stáje.

EPONA z.s.

Středisko praktické výuky se zaměřením na hipoterapii, přípravu koní a paravoltiž se nachází v Jihočeském kraji. Čtyři koně s licenci ČHS jsou přes den na řízené pastvě a na noc chodí do boxu do stáje.

Caballinus, z.s.

Zapsaný spolek Caballinus byl založen v roce 2008 za účelem zajišťovat a provozovat hiporehabilitační aktivity. Získal status střediska praktické výuky pro hipoterapii a střediska doporučené hiporehabilitace. Díky kryté hale spolek umožňuje celoroční provoz. Zapsaný spolek najdeme v Pražském kraji, vlastní pět koní s licencí ČHS, kteří jsou přes noc ustájení v boxech a přes den chodí na pastvinu.

Ryzáček, z.s.

Jak je zřejmé z tabulky 2, patří Ryzáček počtem koní mezi tři nejlepší střediska praktické výuky v České republice, což umožňuje vyhovět požadavkům široké klientely. Přestože stávající podmínky provozu Ryzáčka jsou omezené, kvalita připravenosti koní je na vynikající úrovni. Na Moravě jsou pouze dvě střediska praktické výuky a na severní Moravě je Ryzáček jediným. Po dvanácti letech působení může využívat a předávat své bohaté zkušenosti jako středisko praktické výuky pro přípravu koní. Ryzáček, z.s. splňuje požadavky nejvyšší kategorie střediska praktické výuky. Zároveň je i střediskem doporučené hiporehabilitace pro HT a PPK. Po uplynutí pětileté praxe střediska doporučené hiporehabilitace roce 2021 tak má Ryzáček možnost, zažádat o titul Střediska praktické výuky pro HT a o rok později pro titul Střediska praktické výuky pro PPK. Tímto lze potvrdit stoupající tendence rozvoje střediska, které tak vytvoří jedinečnou základnu hiporehabilitace v celém moravském regionu.

Přesto, že zapsaný spolek má k dispozici k užívání malou krytou jízďárnu, stávající podmínky neumožňují celoroční provoz. Koně jsou ustájeni na pastvinách, tyto tendence má při porovnání většina středisek praktické výuky.

Přikládám tabulku 2, ve které rozepisuji a porovnávám zapsaný spolek Ryzáček v rámci jednotlivých středisek praktické výuky. Pro usnadnění orientace v tabulce uvádím vysvětlivky uvedených zkratk:

AVK – aktivity s využitím koní

HT – hipoterapie

PPK – psychoterapie pomocí koní

SDH – středisko doporučené hiporehabilitace

Tabulka 2. Analýza Ryzáčku v rámci ostatních středisek praktické výuky

Středisko praktické výuky	Koně s licenci ČHS	Kvalifikovaný team	Krytá jízďárna	Provoz	Rok založení	Kraj	Způsob ustájení licencovaných koní	Středisko praktické výuky pro
Vladykův Dvůr	11	7	ne	celoroční	2007	Liberecký	pastevní	AVK
Svítání	3	5	ano	celoroční	1999	Liberecký	den – pastvina noc – box	HT, příprava koní
Sdružení SRAZ	6	3	ne	mimo prázdniny	1996	Praha	pastevní	HT, AVK
Ryzáček, z.s.	7	4	ano	mimo zimy	2008	Olomoucký	pastevní	příprava koní SHD-PPK, SHD-HT
Stáj Rozárka, z.s.	5	10	ano	celoroční	2006	Středočeský	zima – stáj, léto – pastvina	HT, AVK, paradrezura
Hipocentrum Kosmonosy	7	13	ne	mimo prosinec	2002	Středočeský	zima – stáj, léto – pastvina	PPK
Koníček, o.p.s.	6	2	ne	s ohledem na zimní období	2006	Jihočeský	pastevní s malý příručním výběhem	AVK
Zookoutek	5	5	ne	celoroční zima venku	2009	Vysočina	den – pastvina noc – box	AVK, příprava koní
Hamzova léčebna	4	5	ano	celoroční	1988	Pardubický	zima – stáj léto – pastvina	HT
EPONA, z.s.	4	5	ne	celoroční podle zimy	1999	Jihomoravský	den – pastvina noc – box	HT, příprava koní, paravoltiž
Caballinus, z.s.	5	4	ano	celoroční	2008	Praha	den – pastvina noc – box	HT

6 ZÁVĚRY

Hlavním cílem mé diplomové práce byla analýza podmínek provozu pro aktivity s využitím koní v zapsaném spolku Ryzáček a návrh jejich optimalizace.

Ryzáček se nachází u obce Vyšehorky u Mohelnice a je jediným střediskem praktické výuky na severní Moravě, které splňuje požadavky na kvalitu zázemí, vzdělání pracovníků a připravenost koní. Toto středisko kvalitní hiporehabilitační praxe umožňuje provádění odborných praxí v oborech hiporehabilitace, zejména přípravy koní. V blízké budoucnosti se status SPV rozšíří o HT a PPK.

Analyzovala jsem současnou situaci ve středisku a zaměřila jsem se především na opatření, která otevírají četné možnosti plnohodnotného využití potenciálu střediska.

Optimalizace jsem navrhla komplexně s ohledem na zkvalitnění podmínek provozu všech jednotlivých částí střediska. Z tohoto důvodu začínám s optimalizací již u příjezdové cesty, pokračuji parkovištěm přes jízdárnu a halu až k návrhům na zkvalitnění osvětlení areálu, umístění orientační tabule nebo instalaci madel na stěnu haly tak, aby byl usnadněn pohyb osob v areálu. Velký přínos spatřuji v možnosti zajištění celozočního provozu střediska, vybudováním kvalitní prostorné kryté jízdárny se zajištěným zázemím pro klienty, rodiče i jejich doprovod.

Dílčí cíle byly kategorizace hiporehabilitačních středisek a analýza postavení Ryzáčku v rámci středisek praktické výuky v ČR. Sestavila jsem přehled čtyř kategorií hiporehabilitačních středisek podle hodnocení ČHS a analyzovala postavení Ryzáčku mezi nimi.

V jejich rámci je postavení Ryzáčku velice dobré, a to především vzhledem k počtu koní s licenci ČHS, ojedinělému postavení v rámci regionu a možnosti získání statusu SPV pro HT a PPK. Pouze délkou působení nepatří Ryzáček mezi českou špičku. Jeho dvanáctiletá historie a dosavadní úspěšná praxe však ukazují, že toto středisko má velkou budoucnost.

Výzkumný problém způsobu navýšení potenciálu zapsaného spolku Ryzáček jsem pak shrnula do tabulky s návrhy optimalizací, kde jsem detailně analyzovala současný stav, navrhla optimalizaci a definovala přínos pro středisko.

Ve dvaceti třech případech jsem navrhla možnosti optimalizací provozu AVK ve středisku, z čehož vyplývá, že prostor pro zvýšení kvality poskytovaných služeb je velký a záleží pouze na využití potenciálu a v neposlední řadě na finančních možnostech střediska.

7 SOUHRN

Hlavním cílem této práce bylo zhodnotit ergonomické opatření v oblasti aktivit s využitím koní a následně navrhnout optimalizaci v areálu zapsaného spolku Ryzáček.

Analýza ukázala, že podmínky pro provozování AVK jsou v tomto středisku praktické výuky ve smyslu kvalifikačních ukazatelů na dobré úrovni, zároveň však poukázala na možnosti jejich zkvalitnění. Velké rezervy spatřuji v sezónosti střediska, a to jak z důvodu potřeb klientů, tak i z hlediska zabezpečení lidskými zdroji, neboť je v současnosti problém s plně zaměstnanými zaměstnanci ne jen sezónními dobrovolníky, jak je tomu doposud. Vše je podmíněno dostatečným zdrojem financí, protože navrhovaný celoroční provoz vyžaduje opatření, které s financování či zasílání dotačních titulů souvisí. V případě, že by se Ryzáčku podařilo zajistit finance na lepší vybudování materiálních podmínek, lze konstatovat, že by se z Ryzáčku stalo špičkové středisko praktické výuky v rámci celé ČR. Více než dvanáctiletá praxe zapsaného spolku Ryzáček ukazuje, že hiporehabilitace má a i v budoucnu bude mít své místo v seznamu rehabilitačních technik a je velice pozitivní, že jedno z perspektivních středisek praktické výuky se nachází právě v našem regionu.

8 SUMMARY

Analysis shows the conditions for operation activity using the horses are in this centre very practical for learning meaning for qualifications pointers in good level but shown off the new possibility to make better quality. The huge reserve seen in the others centre three seasons because the reason for clients, so for the terms are secure human resources, because it is the main problem with very busy staff not only for season workers like for the moment. These conditions are in vain enough with financial or subsidy of context. In the case that centre Ryzacek will get more financial support for new way to secure and build material conditions, we are able to say, that centre Ryzacek will be on a great position for learning and practice in all Czech Republic.

9 REFENČNÍ SEZNAM

Bicknell, J. (1999). *Průvodce ježděním*. Vyškov: Sdružení pro pomoc zdravotně postiženým "PIAFA".

Černá Rynešová, P. (2011). *Když kůň léčí duši, aneb metodika hiporehabilitace zaměřená na klienty s duševním onemocněním*. Pardubice: Direkte.

Česká hyporehabilitační společnost (2018). *Stránky České hyporehabilitační společnosti*. Retrieved 13. 05. 2018 from the World Wide Web: <http://hiporehabilitace-cr.com>

Dvořáková, T. (2009). *Sborník přednášek 8. konference o hiporehabilitaci*. Praha: Česká hiporehabilitační společnost.

Gilbertová, S., & Matoušek, O. (2002). *Ergonomie: optimalizace lidské činnosti* (1. vyd.st ed.). Praha: Grada.

Holý, K., & Horňáček, K. (2005). *Hippoterapie: léčba pomocí koně*. Ostrava: Montanex.

Jiskrová, I., Casková, V., & Dvořáková, T. (2010). *Hiporehabilitace* (1. vyd.st ed.). Brno: Mendelova univerzita v Brně.

Lantelme, V. (2015). *Instruktoři aktivit s využitím koní*. Retrieved 20. 06. 2018 from the World Wide Web: <http://www.equichannel.cz/instruktori-aktivit-s-vyuzitim-koni>

Marek, J., & Skřehot, P. (2009). *Základy aplikované ergonomie*. (Vyd. 1.). Praha: VÚBP.

Ministerstvo zemědělství, (2004). *Sbírka zákonů č.208/2004, Vyhláška ze dne 14. dubna 2004 o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat*. Retrieved 13. 07. 2018 from the World Wide Web: www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/vyhlaska-o-minimalnich-standardech-pro-ochranu-hospodarskych-zvirat-14169.html

Motyginová, Z. (2012). *Co se do Jezdectví nevěšlo - Co je to paradrezura?* Retrieved 11. 06. 2018 from the World Wide Web: <http://www.jezdectvi.cz/kategorie.aspx/sport/clanek/co-se-do-jezdectvi-neveslo-co-je-to-paradrezura>

Nerandžič, Z. (2006). *Aminoterapie, aneb, jak nás zvířata léčí*. Praha: Albatros.

Paalman, A., (1998). *Skokové ježdění*. Praha: Brázda.

Ryzáček, z.s., (2017). *Stránky Ryzáček, z.s.* Retrieved 10. 07. 2018 from the World Wide Web: <http://www.ryzacek.com>

Tílešová, S. (2009). *Hipoterapia, Pedagogicko-psychologické jazdenie*. Bratislava: ŠEVT.

Vávrová, E., Podrapská, J., & Vlachová, M. (1996). *Povídání o hipoterapii*. Vyškov: PIAFA.

Velínský, M. (2007). *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA s.r.o.

Vítková, M., & Pipeková, J. (2001). *Terapie ve speciálně pedagogické péči* (2. vyd.). Brno: Paido.

Votava, M. et al. (2005). *Lékařská mikrobiologie obecná*, Brno: Neptun.

Vyskotová, J. (2011). *Ergonomie pro zdravotnické pracovníky* (Vyd. 1.). Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

10 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Certifikát koně

Příloha 2: Certifikát hlavního terapeuta v hipoterapii

Příloha 3: Certifikát vedoucího terapeuta/garanta PPK

Příloha 4: Certifikát instruktora AVK

Příloha 5: Cvičitelská licence

Příloha 6: Mapa Ryzáčku, z.s.

Příloha 7: Mapa hiporehabilitačních středisek ČR

Příloha 8: Členská střediska ČHS

Příloha 9: Vyhláška o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

Příloha 1: Certifikát koně

(hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Príloha 2: Certifikát hlavného terapeuta v hipoterapii

(hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Příloha 3: Certifikát vedoucího terapeuta/garanta PPK

Priloha 4: Certifikát instruktora AVK

(hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Příloha 5: Cvičitelská licence

ČESKÁ JEZDECKÁ FEDERACE

OSVĚDČENÍ

PRO [REDACTED]
NAROZ. DNE 26.9.93 v STERUBERKÁCH
ROD [REDACTED]

O ÚSPĚŠNÉM ABSOLVOVÁNÍ ZKOUŠKY
PŘEDEPSANÉ PRO ZISKÁNÍ
KVALIFIKACE

CVIČITEL

PŘED ZKUSĚBNÍ KOMISÍ ČESKÉ JEZDECKÉ FEDERACE
DNE 15.4.2002 v OSTRAVĚ

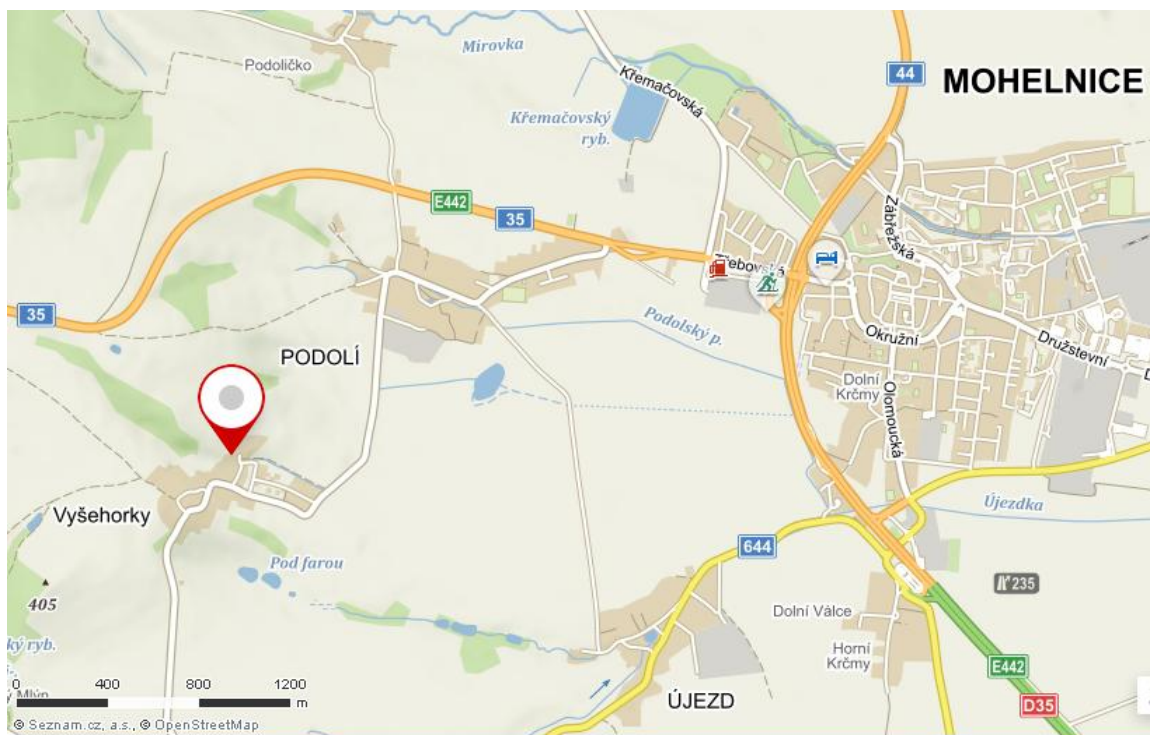
TOTO OSVĚDČENÍ JE ZÁROVEŇ DOKLADEM O KVALIFIKACI
VE SMISLU VYHLÁŠKY MPSV ČR č. 21/91 Sb.
VE ZNĚNÍ VYHLÁŠKY č. 524/92 Sb.

[Signature]
PŘEDSÍDA
ČESKÉ JEZDECKÉ FEDERACE

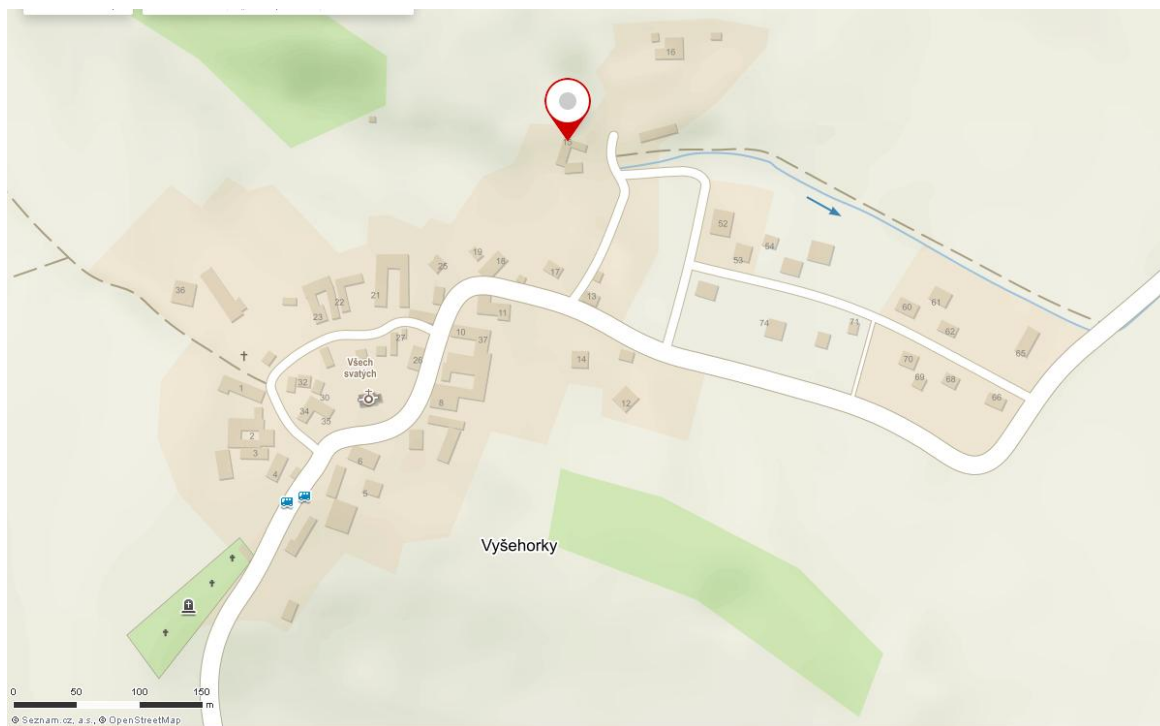
[Signature]
GENÉRALNÍ SEKRETÁŘ
ČESKÉ JEZDECKÉ FEDERACE

PŘEDSÍDA ZKUSĚBNÍ KOMISIE

Příloha 6: Mapa Ryzáčku, z.s.

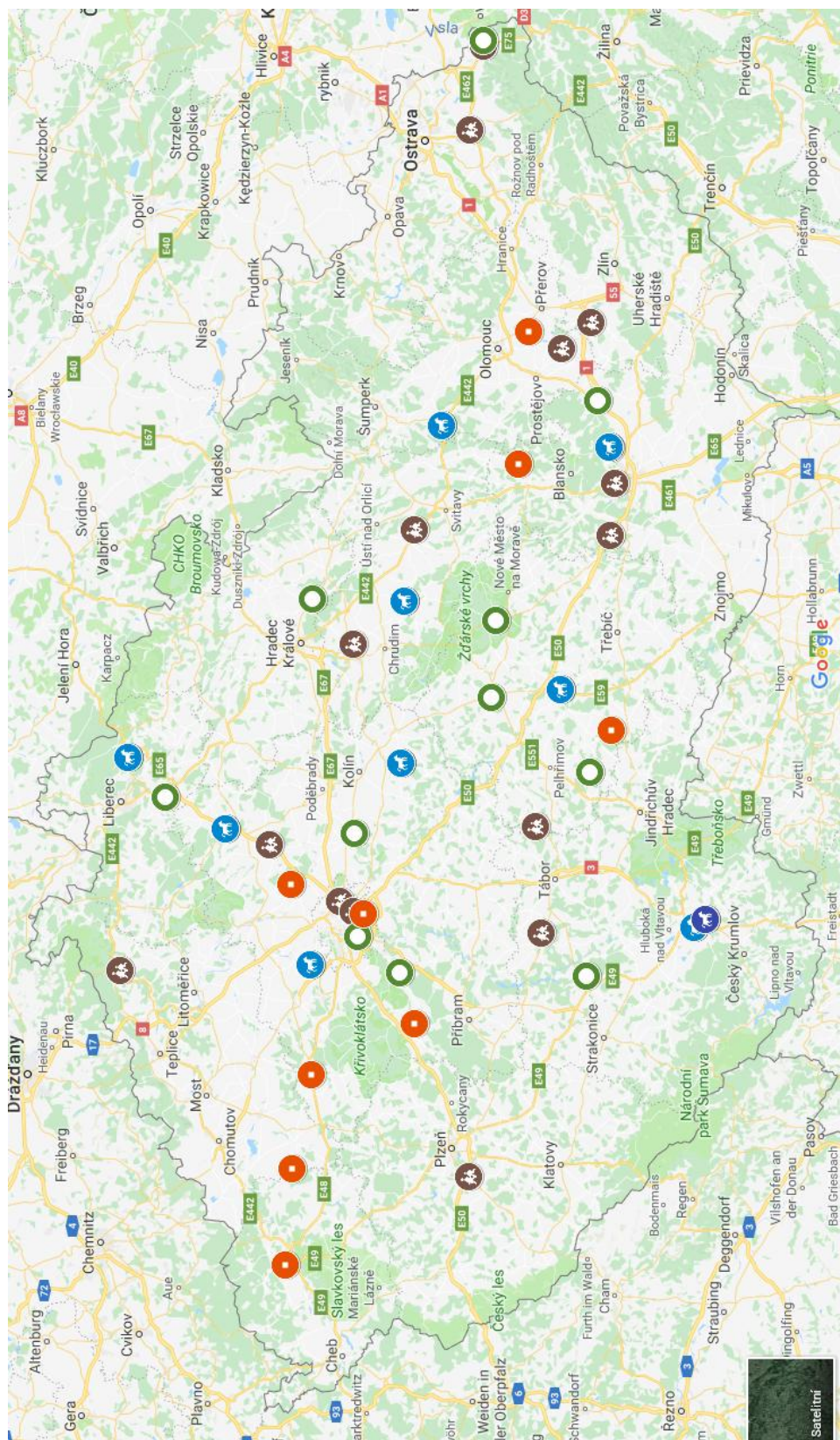

(mapy.cz, 2018)

(mapy.cz, 2018)

Příloha 7: Mapa hiporehabilitačních středisek ČR

(hiporehabilitace-cr.com, 2015)

Příloha 8: Členská střediska ČHS

Nabídka středisek praktické výuky:

1. Vladykův Dvůr, z.s. - Jihočeský kraj
2. Svítání, z.s. - Liberecký kraj
3. Sdružení SRAZ - Společně za radostí a zdravím, z.s. - Praha
- 4. Ryzáček, z.s. - Olomoucký kraj**
5. Stáj Rozárka, z.s. - Středočeský kraj
6. Hipocentrum Psychiatrická nemocnice Kosmonosy - Středočeský kraj
7. Koníček, o.p.s. - Jihočeský kraj
8. Zookoutek Psychiatrická nemocnice Jihlava - Kraj Vysočina
9. Hamzova léčebna Luže-Košumberk - Pardubický kraj
10. EPONA, z.s. - Jihomoravský kraj
11. Caballinus, z.s. - Praha

Seznam abecedně řazených středisek doporučené rehabilitace:

1. Apolenka, z.s.
2. Caballinus, z.s.
3. Centrum Kociánka
4. Centrum pobytových a terénních sociálních služeb Zbůch
5. Equilibro, z.s.
6. Epona, z.s.
7. Hamzova léčebna Luže-Košumberk
8. Hanácký dvůr, z.s.
9. Hipocentrum PN Kosmonosy
10. Hiporehabilitace Baneta, z.s.
11. Horticon, z.s.
12. Jezdecký klub Sviadnov, z.s.
13. Jitka Bednářová Smíšková
14. JK Fany Hoštěnice
15. Jurášek – Tauferova SOŠ veterinární Kroměříž

16. Koníček, o. p. s.
17. Majoránek, z.s.
18. POČERNICKÁ INICIATIVA – POČIN, spolek
19. Rehabilitace Kateřina. s. r. o.
- 20. Ryzáček, z. s.**
21. Sdružení SRAZ, z.s.
22. Stáj Rozárka, z.s.
23. Stáj Vitality, Vitality Slezko, s. r. o.
24. Svítání, z.s.
25. Vladykův dvůr, z.s.
26. Zookoutek Psychiatrická nemocnice Jihlava

Seznam registrovaných středisek:

Střediska jsou seřazena abecedně, s uvedením působnosti dle krajů a zaměření.

1. Hiporehabilitace Jupiter, z.s. (Kraj Praha – západ), aktivity s využitím koní
2. Jezdecký klub Brilliant – Petroviče z.s. (Královéhradecký kraj), aktivity s využitím koní, paravoltiž
3. Kopýtko, z.s. (Kraj Vysočina), hipoterapie, aktivity s využitím koní
4. Piafa Vyškov, z.ú. (Jihomoravský kraj), hipoterapie, aktivity s využitím koní, paradrezura
5. Pirueta Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod (Kraj Vysočina), hipoterapie, aktivity s využitím koní, paradrezura
6. POHIP, z.s. (Jihočeský kraj), hipoterapie
7. Sdružení AMBRA (Kraj Vysočina), aktivity s využitím koní, paravoltiž
8. Sdružení CHEWAL, z.s. (Moravskoslezský kraj), hipoterapie, aktivity s využitím koní, programy pro jednotlivce i skupiny (AVK, volný čas s koňmi)
9. Stáj Napolí, z.s. (Středočeský kraj), aktivity s využitím koní
10. TJ Orion Praha (Kraj Praha), paravoltiž, paradrezura
11. Veselý palouček, z.s. (Liberecký kraj), hipoterapie

Seznam přidružených středisek:

Střediska jsou seřazena abecedně s označením působnosti dle krajů a zaměření.

1. ASINUS, z.s. (Kraj Vysočina), nabídka volnočasových aktivit s osli
2. Hypocentrum ROBIN z.ú. (Středočeský kraj), volnočasové aktivity, tábory, vzdělávací akce
3. Jezdecký klub dětí a mladých jezdců Brandýs nad Labem – Stará Boleslav (Středočeský kraj), vzdělávání a výcvik dětí a mladých jezdců (3-21 let)
4. JK Trojan (Kraj Praha), paravoltiž
5. JK Šerm (Středočeský kraj), hipoterapie
6. Koník dětem i dospělým pro radost, z.s. (Severomoravský kraj), volnočasové aktivity, aminoterapie
7. Koňský dvorec Chmelištná, z.s. (Ústecký kraj), volnočasové aktivity
8. Kozodoj zapsaný spolek (Karlovarský kraj), volnočasové aktivity, aminoterapie
9. Minifarma ve městě, z.s. (Jihomoravský kraj), volnočasové aktivity, aminoterapie

Sbírka zákonů č.208/2004

Vyhláška ze dne 14. dubna 2004

o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

§ 5

Minimální standardy pro ochranu koní

Minimální standardy pro ochranu koní se vztahují na koně a přiměřeně i na osly a jejich křížence (dále jen koně). Stanovují se následující podmínky:

a)

koně využívané pro hospodářské nebo zájmové účely je od narození třeba přivykat na přítomnost člověka, kontakt s ním a provádění základních chovatelských úkonů a používání chovatelských zařízení, vybavení a pomůcek,

b)

pro koně se budují a využívají ustájovací prostory s výběhy; trvalé celoroční ustájení pouze ve výběžích je možné jen u původních rustikálních plemen, pokud byli takto chovaní jedinci na tento způsob v daných klimatických podmínkách již před zimním obdobím navykáni,

c)

ve vazných stájích se používá vazná ohlávka nebo nákrční řemen upevněný na jeden nebo dva provazy nebo řemeny, volně probíhající do zdi zabudovaným centrálně umístěným kruhem nebo kruhy na obou stranách stání. Uvazování koní řetězem se nepoužívá. Další požadavky na prostory a vybavení pro ustájení koní stanoví zvláštní právní předpis,³⁾

d)

při pastevním odchovu, zejména v letním období, je třeba zajistit na pastvě napájecí zařízení a přístřešek, pokud výběhy přímo nesouvisejí se stájem, do kterých mají koně přístup,

e)

prostory, zejména vchody a východy budov a výběhů, se udržují bez překážek a cizích předmětů upravené tak, aby nedocházelo ke zranění zvířat,

f)

pro všechny koně starší než dva týdny, kteří ne-jsou napájeni podle vlastní potřeby zvířete nebo pomocí automatického napájecího systému, musí být jejich potřeba tekutin kryta napájením minimálně třikrát denně,

g)

pro všechny koně ustájené ve skupině, kteří nejsou krmeni do nasycení podle vlastní potřeby zvířete nebo pomocí automatického krmného systému, se zajistí přístup ke krmivu ve stejné době jako pro ostatní koně ve skupině; krmení se podává nejméně dvakrát denně a krmná dávka musí obsahovat stravitelnou vlákninu v dostatečném množství,

h)

ve stájích se hřibaty musí být zajištěno přirozené nebo umělé osvětlení; při použití umělého osvětlení po dobu od 9 do 17 hodin v intenzitě odpovídající přirozenému světlu,

i)

pro hřibata ustájená ve stájích se musí podestýlat vhodnou podestýlkou; to se vztahuje zejména na hřibata mladší než dva týdny,

j)

pro hřibata se nesmí používat nasazení náhubku nebo trvalé uvázání hřiběte v období do odstavu,

k)

zvláštní pozornost se musí věnovat stavu kopyt koní; mezi preventivní opatření patří kontrola stavu kopyt před návratem do ustájovacích prostor a podkovářská úprava prováděná v pravidelných intervalech, aby nedocházelo k přerůstání rohoviny nebo jinému poškození kopyt,

l)

technika připouštění a plocha pro připouštění koní se řeší tak, aby se předcházelo zranění plemenného hřebce nebo plemenné klisny,

m)

mechanická zařízení nutící zvířata k pohybu smí být zapínána na potřebnou dobu pod podmínkou, že jsou náležitě kontrolována a individuálně upravena; u klisen v období posledních 2 měsíců březosti nesmí být tato zařízení používána,

n)

vybavení, používané postroje a pomůcky mají být přiměřené stavbě těla, věkovým schopnostem a výkonnosti koně, nesmí mu působit poškození nebo poranění; pomůcky a vybavení využívající elektrický impuls, elektrické poháněče, ostruhy s ostrými výběžky nebo hroty se nesmí používat; jsou-li na ostruze kolečka, musí se volně otáčet.